

Veilig omgaan met sociale media binnen basisschool X

NAAM: INGE PETERS

STUDENTNUMMER: 3004880

OPLEIDINGSINSTITUUT: FONTYS HOGESCHOLEN

OPLEIDING: SOCIALE STUDIES

PROFIEL: JEUGDZORG

KLAS: 4V04J

STUDIEJAAR: 2020 – 2021

INLEVERDATUM: 25 – 06 – 2021

ONDERZOEKBEGELEIDER: JURGEN HENDRIKS

PROGRESSCODE: 01V4J-AFOZ AFSTUDEERONDERZOEK JZW

Samenvatting

Dit onderzoek gaat over de begeleiding rondom het sociale media gebruik in het cluster 4 onderwijs voor kinderen tussen de 10 en 13 jaar oud. Het onderzoek is gericht en uitgevoerd binnen basisschool X. Binnen de school hebben verschillende incidenten plaatsgevonden waarbij sociale media een rol hebben gespeeld. Het is voor professionals onduidelijk hoe ze de kinderen op een veilige manier om kunnen laten gaan met de sociale media.

In samenspraak met het managementteam van basisschool X is de volgende hoofdvraag opgesteld:

“Wat heeft de professional binnen basisschool X nodig om kinderen tussen de 10 en 13 jaar binnen basisschool X op een veilige manier om te laten gaan met sociale media?”

Om deze onderzoeksvraag te beantwoorden is er eerst literatuuronderzoek gedaan (hoofdstuk 2), waaruit blijkt dat op een veilige manier met sociale media omgaan voor kinderen in het cluster 4 onderwijs extra belangrijk is (Bureau Jeugd & Media, z.d.).

Vervolgens heeft er een praktijkonderzoek plaatsgevonden binnen basisschool X door het voeren van een semi-structureerd interview aan de hand van een topiclijst (bijlage 1). Uit dit onderzoek in de praktijk is gebleken dat professionals binnen basisschool X niet de kennis bezitten die er nodig is om kinderen op een juiste manier te begeleiden in het veilig omgaan met sociale media. Er is geen tijd om lessen voor te bereiden met het thema sociale media doordat professionals het al erg druk hebben. De professionals geven aan dat het betrekken van ouders bij het thema sociale media voor hen belangrijk is.

De conclusie laat zien dat respondenten vooral verbeterpunten zien op het gebied van preventieve begeleiding, de kennis rondom het thema en het betrekken van ouders. Het vormen van een eenduidige visie is hierbij essentieel.

In hoofdstuk 5 van dit onderzoek zijn er aanbevelingen opgenomen vanuit het literatuuronderzoek en praktijkonderzoek. Deze aanbevelingen kunnen professionals binnen basisschool X helpen om kinderen op een veilige manier om te laten gaan met sociale media. Het vormen van een eenduidige visie, het uitbreiden van kennis, het implementeren in het lesaanbod en het betrekken van ouders draagt hieraan bij.

Voorwoord

Voor u ligt het onderzoek 'Veilig omgaan met sociale media binnen basisschool X'. Een onderzoek naar passende begeleiding rondom het veilig omgaan met sociale media voor kinderen tussen de 10 en 13 jaar oud binnen basisschool X. Dit onderzoek is geschreven tijdens de afstudeerfase van de opleiding Sociale Studies aan de Fontys Hogescholen in Eindhoven.

Het onderzoek is uitgevoerd binnen basisschool X. Het onderzoek is geanonimiseerd om de privacy van alle betrokkenen te waarborgen. In het onderzoek wordt omschreven waar professionals binnen basisschool X tegenaan lopen met betrekking tot het thema sociale media en worden handvaten geboden over de manier van begeleiden in het veilig omgaan met sociale media.

Dit onderzoek is tot stand gekomen door de hulp van verschillende betrokkenen. Ik wil mijn onderzoekbegeleider Jurgen Hendriks bedanken voor de begeleiding en feedback tijdens het schrijven van dit onderzoeksrapport. Ik wil basisschool X bedanken voor de medewerking. Ik wil graag alle respondenten waarbij ik een interview heb mogen afnemen bedanken voor hun enthousiasme en vertrouwen. Als laatste wil ik graag het managementteam van basisschool X bedanken voor de begeleiding en steun gedurende het schrijven van dit onderzoeksrapport en de feedback naar aanleiding van de presentatie van dit onderzoeksrapport.

Ik wens u veel leesplezier toe.

Inge Peters

Heythuysen, Juni 2021

Inhoud

Samenvatting.....	2
Voorwoord	3
Inhoud	4
Inleiding.....	6
Hoofdstuk 1: Context en Probleemschets.....	7
1.1 Probleemanalyse.....	7
1.2 Probleemstelling	10
1.3 Doelstelling	10
1.4 Vraagstelling	10
1.5 Begripsafbakening.....	11
Hoofdstuk 2: Theoretisch Kader	12
2.1 Cluster 4 onderwijs en problematieken	12
2.2 Sociale media	13
<i>Sociale media en seksualiteit</i>	14
<i>Sociale media en geweld</i>	14
2.3 Begeleiding sociale media	15
2.4 Problematieken en sociale media	15
2.5 Mediawijsheid.....	16
2.6 Begeleiding rondom sociale media en de problematieken	17
Hoofdstuk 3: Methodologie	19
3.1 Onderzoekspopulatie en steekproef.....	19
3.2 Dataverzamelmethode.....	20
3.3 Meetinstrument	21
3.4 Data-analyse	22
Hoofdstuk 4: Resultaten.....	23
4.1 Deelvraag 1	23
4.2 Deelvraag 2	24
4.3 Deelvraag 3	26
Hoofdstuk 5: Conclusie en Aanbevelingen.....	28
5.1 Antwoord deelvraag 1	28
5.2 Antwoord deelvraag 2	28
5.3 Antwoord deelvraag 3	29
5.4 Conclusie hoofdvraag	29
5.5 Aanbevelingen	31
Hoofdstuk 6: Discussie	33

6.1 Betekenis en bruikbaarheid.....	33
6.2 Sterkte-zwakteanalyse	33
Literatuurlijst	35
Bijlage 1 – Topiclijst	38
Topiclijst Professionals	38
Topiclijst Kinderen	40
Bijlage 2 – Codeboom	41
Bijlage 3: Informed consent contracten.....	43
Contract professionals	43
Contract ouders	44
Contract kinderen	45

Inleiding

Dit onderzoek is gericht op de kennis die de professional binnen basisschool X nodig heeft om kinderen in het speciaal onderwijs (cluster 4) tussen de 10 en 13 jaar passende begeleiding, ondersteuning en voorlichting te bieden bij het veilig omgaan met de sociale media.

In de huidige samenleving neemt sociale media een steeds grotere rol in (Nederlands Jeugdinstituut [NJI], 2020a). In de afgelopen jaren is de maatschappij enorm gemedialiseerd, dit betekent dat de sociale media in de wereld van kinderen niet meer weg te denken zijn. Dit brengt enorme risico's met zich mee als cyberpesten, seksualisering en ongewenste contacten. De huidige mediawereld geeft kinderen daar alle gelegenheid toe (Nikken, 2013).

90% van de Nederlandse kinderen/jongeren maakt gebruik van de sociale media. Het is heel normaal om met grote regelmaat in te loggen op sociale netwerken als Instagram en Facebook. Uit onderzoek van Rinogroep (z.d.) blijkt dat veel professionals het moeilijk vinden om deze kinderen hier goed in te begeleiden, dit komt vooral omdat ze zelf te weinig kennis hebben van wat kinderen op sociale media doen. Omdat kinderen alleen de positieve kanten van de sociale media zien, is het in gesprek gaan over dit onderwerp met deze kinderen vaak erg lastig. Het is wel erg belangrijk om hierover in gesprek te gaan om mogelijke incidenten te voorkomen (Rinogroep, z.d.).

In de praktijk op basisschool X valt het ook op dat professionals niet voor ogen hebben wat kinderen op de sociale media opzoeken of tegenkomen. Er vindt (te) weinig controle plaats waardoor kinderen in contact komen met berichten, afbeeldingen of video's die niet passen bij hun (ontwikkeling)leeftijd (persoonlijke communicatie, 24 februari 2021). Hierdoor weten professionals binnen basisschool X niet hoe ze de begeleiding kunnen afstemmen op hetgeen het kind nodig heeft om op een veilige manier om te gaan met sociale media en op die manier incidenten te voorkomen (persoonlijke communicatie, 24 februari 2021). Dit is een van de aanleidingen geweest om dit onderzoek uit te voeren. Een tweede aanleiding om dit onderzoek uit te voeren is door persoonlijke ervaringen die de onderzoeker heeft opgedaan tijdens werkervaring op basisschool X, namelijk het ontbreken van kennis over de invloeden van de sociale media op kinderen in het speciaal basisonderwijs waardoor er verschillende incidenten hebben plaatsgevonden.

Het onderzoek heeft als doel om de professionals binnen basisschool X handvatten te bieden om kinderen te begeleiden in het veilig omgaan met sociale media. Hiervoor zijn in dit onderzoek aanbevelingen opgenomen waarmee professionals binnen basisschool X gepaste begeleiding kunnen bieden bij het veilig omgaan met sociale media aan kinderen tussen de 10 en 13 jaar oud binnen basisschool X.

De opbouw van het onderzoeksrapport wordt weergegeven in tabel 1:

Hoofdstuk 1	Context en probleemschets Beschreven op macro-, meso- en microniveau. Hieruit voortvloeiend volgen de probleemstelling en de hoofd- en deelvragen.
Hoofdstuk 2	Theoretisch kader Toelichting van relevante literatuur die bijdragen aan het maken van een meetinstrument en bijdragen aan het beantwoorden van de deelvragen en hoofdvraag.
Hoofdstuk 3	Methodologie Beschrijving van het onderzoek in de praktijk. Populatie en steekproef, meetinstrumenten, betrouwbaarheid en validiteit, data-analyse.
Hoofdstuk 4	Resultaten Weergave van de resultaten van de interviews in combinatie met relevante literatuur per deelvraag.
Hoofdstuk 5	Conclusie en aanbevelingen Antwoorden op de deelvragen, conclusie van de hoofdvraag en aanbevelingen voor basisschool X.
Hoofdstuk 6	Discussie Beschrijving over de manier van onderzoeken, de betrouwbaarheid, de sterke en de zwakke punten uit het onderzoek.

Tabel 1: Opbouw van het onderzoeksrapport

Hoofdstuk 1: Context en Probleemschets

Uit de praktijk blijkt dat er veel vragen zijn over de begeleiding rondom het sociale mediagedrag van kinderen. Doordat er weinig zicht is op wat kinderen tegenkomen op sociale media kan de professional de begeleiding te weinig afstemmen op hetgeen het kind nodig heeft om op een veilige manier om te gaan met sociale media (persoonlijke communicatie, 24 februari 2021).

In dit hoofdstuk wordt de probleemanalyse beschreven waarin kort wordt ingegaan op macro-, meso- en microniveau. Hier wordt in kaart gebracht wat er al bekend is rondom deze thematiek.

Daaruit voortvloeiend wordt er een probleemstelling geschetst, waarna er een doelstelling en vraagstelling, inclusief deelvragen wordt weergegeven. Om dit hoofdstuk af te sluiten is er een begripsafbakening opgenomen om belangrijke begrippen te verduidelijken.

1.1 Probleemanalyse

Bescherming van het kind

Om kinderen over de hele wereld in een veilige omgeving te laten opgroeien, te behoeden voor kindermishandeling en te beschermen tegen alle vormen van seksuele uitbuiting en seksueel misbruik is het *Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind* opgesteld. Dit verdrag stelt dat er voor kinderen die te maken hebben gehad met seksueel misbruik, alle passende maatregelen genomen moeten worden om lichamelijk en geestelijk herstel te bewerkstelligen (Höing, Janssen, Boer, & Liebrechts, 2017).

Naast het *Nationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind* is in Nederland de *Leerplicht* ingevoerd waardoor alle kinderen tussen de 5 en 16 jaar verplicht zijn om onderwijs te volgen (Rijksoverheid, z.d.-a). Om ieder kind een vorm van opleiding te bieden die bij hen past is de *Wet Passend Onderwijs* opgesteld (NJI, 2020b).

De *Wet Passend Onderwijs* geeft ieder kind een plek op school die past bij zijn/haar kwaliteiten en mogelijkheden, ook wanneer zij extra ondersteuning nodig hebben (Rijksoverheid, z.d.-b). De *Wet Passend onderwijs* biedt extra bescherming voor het kind doordat er kritisch wordt gekeken waar een kind behoefte aan heeft (Vreeburg-Van der Laan & Wiersma, 2015).

Zoals zojuist beschreven worden de rechten van personen in Nederland beschermd. Dit ligt vastgesteld in het *Internationaal Verdrag inzake de rechten van het Kind* (Höing et al., 2017). Door de *Zedenwetgeving* wordt bepaald welke seksuele gedragingen strafbaar zijn. Zo zijn alle seksuele contacten met kinderen onder de 12 jaar oud verboden en mogen er ook geen afbeeldingen of video's getoond worden die schadelijk kunnen zijn voor het kind. Ook het maken, in bezit zijn of verspreiden van seksueel getinte afbeeldingen of video's van kinderen onder de 18 jaar is strafbaar. Seksuele contacten met kinderen onder de 16 jaar zijn strafbaar wanneer er geen wederzijdse toestemming is gegeven (Höing et al., 2017).

Sociale media

In de afgelopen jaren zijn de sociale media een steeds grotere rol gaan innemen in de huidige samenleving (NJI, 2020a). Onder sociale media wordt volgens Bighelaar en Akkermans (2013) het verspreiden van informatie, kennis en ervaringen op basis van tekst, afbeeldingen, video en audio op online platformen bedoeld. Volgens Nikken (2013) zijn sociale media niet meer weg te denken voor kinderen, ze lopen dan ook de hele dag met hun telefoon op zak. Hoewel de media kansen bieden zoals socialisatie, opdoen van kennis en het onderhouden van contacten, is het gebruik van sociale media niet zonder risico's. Eén van deze risico's heeft te maken met de inhoud die je kunt tegenkomen. Zolang men zich kan herinneren zijn inhouden van de media als geweld en seksualiteit belangrijke onderwerpen waar opvoeders zich zorgen over maken (Nikken, 2013). Kinderen krijgen op steeds meer plekken te maken met sociale media, niet alleen thuis op hun eigen digitale apparaten maar ook op school wordt het lesmateriaal steeds meer digitaal aangeboden (Gynzy, z.d.).

Het gebruik van sociale media onder jonge kinderen loopt dan ook steeds meer op (NJI, 2020a). Uit onderzoek van Nikken in 2013 blijkt dat kinderen in de peuterfase gemiddeld al een uur per dag besteden aan mobiele apparaten, computeren en het kijken naar de televisie. Dit gebruik neemt in de loop der jaren steeds meer toe. Kinderen rond de 14 jaar gebruiken deze apparaten gemiddeld ruim 4 uur per dag (Nikken, 2013).

Volgens Nikken (NJI, 2021a) maken kinderen door de coronapandemie en de beperkende maatregelen meer gebruik van sociale media dan voorheen. Voordat de pandemie losbrak hielp het direct contact met vrienden en ouders om weerbaar en kritisch te zijn. Het gemis van direct contact door de coronapandemie maakt

kinderen onzekerder en eenzamer waardoor het aangaan van contacten via de sociale media gemakkelijker gaat. Ze lopen hiermee meer risico om met verkeerde personen in contact te komen (NJI, 2021a). Om kinderen en minderjarige jongeren te beschermen tegen de ongewenste media-effecten op landelijk niveau is er een wet- en regelgeving opgesteld waarvan verschillende partijen deel uitmaken zoals het commissariaat voor de media, de Reclame Code Commissie en verschillende media-aanbieders. De wet- en regelgeving en gedragscodes die door de media-industrie zijn afgesproken helpen ouders bij het begeleiden en ondersteunen van kinderen in de omgang met de media. Deze regels en gedragscodes moeten ervoor zorgen dat kinderen niet zomaar blootgesteld kunnen worden aan voor hen ongewenste, schadelijke media (Nikken, 2013).

Door de huidige mediaontwikkelingen wordt het beschermen van de kinderen steeds lastiger: media worden steeds toegankelijker, er vinden snelle technische ontwikkelingen plaats, er is een groeiend media-aanbod en de media worden steeds meer geglobaliseerd (Nikken, 2013).

Kinderen in het cluster 4 onderwijs en sociale media

Cluster 4 onderwijs biedt onderwijs aan kinderen met psychische stoornissen en gedragsproblemen. Kinderen in dit cluster zijn vaak extra kwetsbaar, dit komt mede door de stoornissen waarmee zij gediagnosticeerd zijn. Veel voorkomende psychische stoornissen in het cluster 4 onderwijs zijn ASS (autismespectrumstoornis), ADHD en gedragsproblemen als hechtingsstoornissen (Tieleman, 2015). De sociale veiligheid is voor veel kinderen in het speciaal onderwijs een belangrijk aandachtspunt, doordat zij door hun stoornissen veelal kwetsbaarder zijn dan kinderen in het reguliere onderwijs (Bureau Jeugd & Media, z.d.).

De kwetsbaarheid bij kinderen met een autismespectrumstoornis uit zich vooral in de problemen die zij kunnen hebben met hun sociale vermogens (Maris et al., 2020). Door het gebrek aan empathie en door de verminderde remmingen kunnen zij sneller in de problemen komen wanneer zij met andere communiceren of bij het aangaan van relaties (Nevid, Rathus & Greene, 2017). De kwetsbaarheid bij veel kinderen met ADHD uit zich vooral door het externaliserend en impulsieve gedrag dat zij laten zien (Maris et al., 2020). Door het impulsieve gedrag van kinderen met ADHD kunnen zij impulsief berichten op de sociale mediakanalen posten. Hierdoor kunnen zij zelf slachtoffer worden van hun eigen onlinegedrag (Centrum Zitstil, z.d.). De meeste kinderen met een onveilige hechting hebben niet de respons gekregen van ouders die ze nodig hadden in hun kindertijd. Hierdoor kunnen kinderen met een hechtingsstoornis ongeremd gedrag laten zien, dat maakt hen kwetsbaar. Ook het aangaan van nieuwe relaties kan voor kinderen met een hechtingsstoornis lastig zijn (Tieleman, 2015).

Zoals eerder al vermeld is seksualiteit een onderwerp waar opvoeders zich zorgen over maken in relatie tot de sociale media (Nikken, 2013). Bij seksualiteit in de sociale media kun je denken aan het willen voldoen aan het schoonheidsideaal, maken en verspreiden van naaktbeelden, rolgedrag en online relatievorming (Seksuele vorming, z.d.). Het NJi (2021a) stelt dan ook dat seksueel misbruik in 2020 vaker start via sociale media dan in 2018 en 2019. In 2020 was er bij 27% van de acute zedenzaken van kinderen tussen de 11 en 15 jaar oud sprake van het eerste contact via sociale media. Dat is 7% meer dan in 2019 en 16% meer dan in 2018. Dit laat zien dat seksueel misbruik in de afgelopen jaren steeds vaker start door middel van de sociale media (Nederlands Forensisch Instituut, 2021).

Uit onderzoek van het NJi (2019) blijkt dat kinderen op het gebied van seksualiteit en sociale media kwetsbaarder zijn dan kinderen in het reguliere onderwijs. Meisjes in het speciaal onderwijs sturen gemiddeld 4 keer meer naaktfoto's en seksfilmpjes van zichzelf naar anderen dan meisjes uit het reguliere onderwijs. Een ander onderwerp waar zorgen over zijn is het gebruik van geweld binnen de sociale media (Nikken, 2013). Denk hierbij vooral aan cyberpesten (Nji, 2019). Cyberpesten kan zich uiten in buitensluiten, stalken, denigreren, vernederen, misleiden, stelselmatig lastigvallen en het schelden en beledigen van de ander via een online platform (Nji, 2021b). Net als pestgedrag in het dagelijks leven, komt cyberpesten meestal voor bij kinderen die minder goed zijn in sociaal contact. Er zijn een aantal onderliggende factoren die hierbij een rol kunnen spelen. Een voorbeeld hiervan is de communicatieve vaardigheid van het kind dat gepest wordt. Wanneer een kind moeite heeft om een ander te begrijpen of om zich te uiten in woorden kunnen kinderen sociaal onhandig reageren. Hierdoor kunnen zij een makkelijker doelwit worden voor de pester (Nji, z.d.).

Hoewel er zorgen zijn rondom het gebruik van de sociale media, kan het ook kansen bieden. Zo kunnen kinderen in contact komen met leeftijdsgenootjes die dezelfde interesses delen waardoor nieuwe vriendschappen ontstaan en eenzaamheid kan verminderen (seksuele vorming, z.d.).

Naast de kansen als contacten maken liggen er ook kansen rondom het ontwikkelen van vaardigheden door het gebruik van sociale media. Door in gesprek te zijn met anderen kunnen communicatieve vaardigheden

ontwikkeld worden en door het gebruik van de sociale media kunnen technische vaardigheden ontwikkeld worden. Kinderen kunnen door de verschillende functies binnen de sociale media hun creativiteit kwijt, bijvoorbeeld door het maken van een profiel of website (*Voordelen van sociale media*, z.d.).

Ondanks de zorgen over verschillende onderwerpen (seksualiteit en geweld) binnen de sociale media, is het niet vanzelfsprekend dat ouders en andere mede-opvoeders (verzorgers, leerkrachten, begeleiders) kinderen altijd optimaal begeleiden bij het gebruik van de sociale media. Doordat veel ouders en medeopvoeders zelf te weinig kennis hebben over wat de sociale media voor kinderen betekenen, is hun media-opvoeding niet overtuigend (Nikken, 2013). Toch is het erg belangrijk dat ouders en mede opvoeders de juiste begeleiding bieden aan kinderen. Ouders zijn dan ook primair verantwoordelijk voor hoe kinderen, met media gebruik, opgroeien. De effecten die sociale media hebben op kinderen is dan ook primair afhankelijk van de media opvoeding door ouders en mede opvoeders. Door restrictief op te treden, afspraken te maken rondom de media, het actief meebeleven van de media en te praten over het thema media, kunnen risico's door ouders en mede-opvoeders voorkomen worden (Nikken, 2013). Het hanteren van regels en afspraken en de betrokkenheid bij wat kinderen op sociale media doen draagt volgens Nikken (2013) effectief bij aan het voorkomen van risico's voor kinderen. Ook uit onderzoek van Rinogroep (z.d.) blijkt dat zowel leerkrachten als professionals het moeilijk vinden om kinderen te begeleiden in het sociale media gebruik. Dit komt veelal doordat zij zelf te weinig kennis hebben van wat kinderen op sociale media tegenkomen.

Mediawijsheid kan bijdragen aan de begeleiding bij het gebruik van de sociale media aan kinderen en opvoeders (Cubiss Brabant, 2019). Mediawijsheid is erop gericht dat kinderen, ouders en mede-opvoeders op een bewuste en kritische manier om kunnen gaan met wat de media teweeg kan brengen. Het is erop gericht om kinderen wijs en weerbaar te maken voor schadelijke dingen die zij binnen de media tegen kunnen komen. Om veel kinderen te bereiken, richt mediawijsheid zich vooral op het onderwijs (Nikken, 2013).

Voor veel leerkrachten is het een uitdaging om sociale media op een goede manier in te zetten in de klas omdat je vooraf niet kunt bedenken wat een kind nou precies doet met bijvoorbeeld een applicatie (Bureau Jeugd & Media, z.d.).

De beperking om te overzien wat kinderen op sociale mediakanalen tegenkomen, opzoeken en doen blijkt ook op basisschool X aanwezig te zijn. Binnen de school werken kinderen met een eigen iPad. Hierop werken zij met applicaties die helpen bij het oefenen van rekenen en taal. In vrije momenten mogen kinderen hier andere spellen op spelen. Doordat ieder kind met een ander spel bezig is, en hierbij verschillende reclames met links voorbij ziet komen, heeft de professional binnen basisschool X geen zicht meer op hetgeen kinderen tegenkomen op de iPad op school. Een ander punt waardoor de professional niet voldoende zicht heeft komt doordat veel sociaal mediagebruik thuis plaats, hierdoor krijgt de professional niet mee wat een kind thuis allemaal tegenkomt op sociale media (persoonlijke communicatie, 24 februari 2021).

Sociale media binnen basisschool X

Basisschool X biedt speciaal onderwijs en ondersteuning, veel op sociaal-emotioneel gebied, aan leerlingen van 4 tot 14 jaar. In een uitdagende en veilige leeromgeving wordt er onderwijs op maat geboden. De school besteedt veel aandacht aan een gezonde leefstijl en helpt kinderen fysiek en mentaal weerbaar te worden (Latasteschool, z.d.).

Zoals eerder al beschreven worden kinderen in hun dagelijks leven steeds meer beïnvloed door de sociale media (Nikken, 2013). Rinogroep (z.d.) geeft aan dat leerkrachten en professionals binnen het onderwijs het lastig vinden om leerlingen te begeleiden in hun sociale media gebruik. Uit gesprekken met professionals binnen basisschool X, blijkt dit probleem zich ook af te spelen op basisschool X.

Professionals binnen basisschool X geven aan dat kinderen steeds afhankelijker worden van mobiele apparaten waarmee ze toegang hebben tot de sociale media. Er is weinig zicht op wat leerlingen daadwerkelijk doen wanneer zij deze tijd op de sociale media invullen, omdat dit veelal in vrije momenten of thuis gebeurt. Doordat er weinig zicht is kan de professional binnen basisschool X de begeleiding niet afstemmen op hetgeen het kind nodig heeft (persoonlijke communicatie, 24 februari 2021). Er zijn verschillende situaties geweest binnen basisschool X waarbij sociale media een negatieve rol hebben gespeeld.

Een voorbeeld hiervan is een meisje dat contact had via TikTok met een jongen die eruitzag als Justin Bieber. De jongen wilde afspreken zonder dat de twee elkaar echt kenden. Het meisje wilde instemmen en was zich van geen kwaad bewust. Het meisje had te weinig kennis over de gevaren die afspreken via het internet, zonder elkaar te kennen of gezien te hebben via de webcam, met zich meebrengen (persoonlijke communicatie, 24 februari 2021).

Ook was er een jongen van 9 jaar die seksuele handelingen had verricht bij zijn nichtje. Deze handelingen had hij gezien op pornosites en had hij geïnterpreteerd als “normaal”. De jongen had hier in eerste instantie geen kwade bedoelingen mee, maar door het voorbeeld dat hij had gekregen uit de sociale media heeft hij hier wel gevolgen van gekend (persoonlijke communicatie, 24 februari 2021).

Cyberpesten vindt vooral in de thuissituatie plaats. Kinderen in groep 8 van basisschool X communiceren veelal via whatsapp buiten schooltijd. Hier zijn er al verschillende situaties geweest waarbij een leerling via berichten uitgescholden en beledigd werd (persoonlijke communicatie, 29 april 2021).

Uit bovenstaande voorbeelden blijkt dat de kennis over en zicht op het sociale media gebruik onder kinderen tussen de 10 en 13 binnen basisschool X bij professionals mist. Dit in combinatie met de kwetsbaarheid van deze kinderen in het cluster 4 onderwijs maakt dat professionals binnen basisschool X kennis en handvatten nodig hebben om deze kinderen te begeleiden in het veilig omgaan met sociale media, om incidenten te voorkomen.

1.2 Probleemstelling

Uit de probleemanalyse blijkt dat de sociale media een steeds grotere rol spelen in het leven van kinderen. Omdat kinderen in het cluster 4 onderwijs door hun problematieken extra kwetsbaar zijn, is op een veilige manier omgaan met sociale media belangrijk.

Het managementteam (persoonlijke communicatie, 24 februari 2021) geeft aan dat er incidenten binnen basisschool X zijn voorgevallen waarbij sociale media een rol hebben gespeeld. Het is onduidelijk voor professionals binnen basisschool X hoe zij deze incidenten in de toekomst kunnen voorkomen.

Op dit moment is het onduidelijk voor de professionals binnen basisschool X hoe zij kinderen tussen de 10 en 13 jaar binnen basisschool X kunnen begeleiden in het veilig omgaan met sociale media om incidenten te voorkomen. Doordat deze kennis ontbreekt krijgen de kinderen binnen basisschool X niet de begeleiding in het veilig omgaan met sociale media die zij nodig hebben.

Verificatie

Op maandag 22 maart 2021 vond er een gesprek plaats met één van de leden van het managementteam van basisschool X ter verificatie van het gesignaleerde probleem. Tijdens dit gesprek is de probleemstelling voorgelegd en heeft het managementteam het probleem erkend. Het managementteam geeft aan dat de sociale media zich steeds meer blijven ontwikkelen. Dit zorgt ervoor dat er weinig zicht is op wat kinderen op sociale media tegenkomen, dit kan leiden tot risicovolle situaties. Doordat er weinig zicht is op hetgeen kinderen tegenkomen en doordat de kennis van de professionals niet up-to-date is, blijft de begeleiding die het kind nodig heeft uit. Basisschool X geeft toestemming om het onderzoek met dit onderwerp voort te zetten. Daarnaast blijkt uit de probleemanalyse dat het probleem relevant is, omdat sociale media steeds meer gebruikt worden door kinderen in de basisschoollleeftijd.

1.3 Doelstelling

Aan de hand van dit onderzoek wordt kennis verzameld en worden aanbevelingen gedaan zodat de professionals binnen basisschool X de benodigde begeleiding kunnen bieden op het gebied van veilig omgaan met sociale media aan kinderen tussen de 10 en 13 jaar binnen basisschool X, om incidenten te voorkomen. Met deze kennis worden in dit onderzoeksrapport aanbevelingen geschreven voor de professional binnen basisschool X waarmee deze in staat is het kind te begeleiden in het veilig gebruiken van de sociale media.

1.4 Vraagstelling

Wat heeft de professional binnen basisschool X nodig om kinderen tussen de 10 en 13 jaar binnen basisschool X op een veilige manier om te laten gaan met sociale media?

Deelvraag 1:

Wat is de huidige manier van begeleiden door professionals binnen basisschool X in het (veilige) sociale-mediagebruik onder kinderen tussen de 10 en 13 jaar van basisschool X?

Deelvraag 2:

Wat zijn de positieve en negatieve factoren van het sociale-mediagebruik onder kinderen tussen de 10 en 13 jaar binnen basisschool X?

Deelvraag 3:

Wat hebben kinderen tussen de 10 en 13 jaar binnen basisschool X nodig om op een veilige manier om te gaan met sociale media?

1.5 Begripsafbakening

De hieronder te noemen begrippen zijn belangrijke begrippen uit de probleemstelling, doelstelling en vraagstelling van dit onderzoek en dienen nader te worden omschreven:

Basisschool X:	Basisschool X is een school voor speciaal onderwijs (cluster 4). De school biedt ondersteuning, veelal op sociaal emotioneel gebied, aan kinderen van 4 tot 14 jaar (Latasteschool, z.d.). Dit onderzoek is uitgevoerd bij kinderen van 10 tot 13 jaar.
Begeleiding:	Begeleiding die het kind nodig heeft en die past bij de ontwikkelings- en belevingswereld van het kind (de Boer, z.d.). In dit onderzoek wordt begeleiding bedoeld die past bij de ontwikkelingen, positieve en negatieve factoren binnen de sociale-mediawereld van kinderen.
Kinderen:	Volgens het Kinderrechtenverdrag is ieder mens jonger dan achttien jaar een kind (<i>Artikel 1 – Definitie kind</i> , z.d.). In dit onderzoek wordt met kinderen bedoeld: mensen tussen de 10 en 13 jaar oud.
Negatieve factoren:	Alle inhoud, aanbod en verleiding die kinderen van basisschool X tegenkomen op sociale media zoals sexting, grooming en ongewenste contacten waarbij schade wordt aangericht op de seksuele gezondheid van kinderen (Nikken, 2013).
Positieve factoren:	Aspecten aan de sociale media die een positief effect hebben op kinderen. Denk aan creativiteit, (online)communicatie, ontwikkelen van eigen identiteit en computervaardigheden ontwikkelen (Walrave & Van Ouytsel, 2014).
Professional:	Iemand die een beroep uitvoert ("Professional", z.d.-a). Professional in dit onderzoek wordt gedefinieerd als alle sociaal agogische betrokkenen die verantwoordelijkheid dragen voor de (sociaal-emotionele) ontwikkelingen van het kind binnen de school.
Sociale media:	Online platform waarbij het voor gebruikers mogelijk is om zelf inhoud te delen en te plaatsen. Makkelijke manier voor het onderhouden en maken van (nieuwe) contacten (Van Oosten, 2016). In dit onderzoek worden hierbij platforms als Facebook, Instagram, Snapchat en Tiktok bedoeld.
Veilig:	"Veilig" (z.d.-b) wordt beschreven als het zonder of buiten gevaar zijn. In dit onderzoek wordt met veilig bedoeld dat het kind binnen basisschool X weet wat de gevaren zijn van de sociale media en hier op een juiste manier op kan reageren. Op die manier worden gevaarlijke situaties voorkomen.

Hoofdstuk 2: Theoretisch Kader

In hoofdstuk twee wordt theorie omschreven die bijdraagt aan het ontwikkelen van een meetinstrument en het duiden van de resultaten. In paragraaf 2.1 wordt toegelicht welke problematieken er voorkomen binnen het cluster 4 onderwijs. In paragraaf 2.2 wordt er dieper ingegaan op het onderwerp 'sociale media' en de gevaren en kansen die dit met zich meebrengt. In paragraaf 2.3 wordt beschreven welke begeleiding er geboden kan worden door ouders en mede-opvoeders voor het veilige gebruik van sociale media. In paragraaf 2.4 wordt beschreven waarom kinderen in het cluster 4 onderwijs extra kwetsbaar zijn voor sociale media. Paragraaf 5 laat zien wat mediawijsheid inhoudt en hoe je er mee om kunt gaan en ten slotte worden er in paragraaf 2.6 bestaande methodes toegelicht die kunnen bijdragen aan het veilig omgaan met sociale media.

2.1 Cluster 4 onderwijs en problematieken

Het praktijkprobleem speelt zich af in het cluster 4 onderwijs. Kinderen in het cluster 4 onderwijs hebben te maken met verschillende problematieken waardoor begeleiding afgestemd dient te worden op de kinderen. Om te begrijpen welke problematieken er binnen het cluster 4 onderwijs zijn worden in hoofdstuk 2.1 de problematieken besproken.

Kinderen met een relatief laag intelligentieniveau en kinderen met een leerachterstand gaan over het algemeen naar het speciaal basisonderwijs (SBO). Deze kinderen vallen onder de Wet op het primair onderwijs (Tieleman, 2015). De Wet primair onderwijs bepaalt in grote lijnen hoe het basisonderwijs geregeld moet zijn. In de Wet primair onderwijs is de regelgeving voor zowel regulier als speciaal basisonderwijs vastgesteld (*Wet op het primair onderwijs*, 1981). Kinderen binnen het speciaal basisonderwijs moeten na het verlaten van deze school dezelfde basiskennis hebben behaald als kinderen die op een reguliere basisschool hebben gezeten. Kinderen in het speciaal basisonderwijs mogen hier wel langer over doen, zij mogen uitlopen tot de leeftijd van 14 jaar (Tieleman, 2015).

Er zijn vier categorieën binnen het speciaal onderwijs. Deze categorieën zijn ingedeeld op basis van de beperkingen van kinderen. Cluster 1 tot en met 3 zijn voor kinderen met lichamelijke beperkingen als kinderen met een visuele handicap, dove of slechthorende kinderen en lichamelijk gehandicapte of langdurige zieke kinderen. Cluster 4 onderwijs richt zich op zeer moeilijk opvoedbare kinderen (zmok), kinderen in scholen verbonden aan pedagogische instituten en langdurig zieke kinderen (anders dan met een lichamelijke handicap) (Tieleman, 2015).

De meeste kinderen die worden aangemeld binnen het cluster 4 onderwijs hebben een autisme spectrum stoornis, ADHD en/of gedragsproblematieken. Deze kinderen hebben voornamelijk te maken met sociale problemen, aandachtsproblemen, depressiviteitsproblemen en agressief gedrag. Ook hebben kinderen binnen het cluster 4 onderwijs vaak problemen die te maken hebben met concentratie, motivatie en met de omgang met de leerkracht en klasgenootjes (Stoutjesdijk, Scholte, & Leloux-Opmeer, z.d.).

Gedragsproblematieken

Wanneer een kind gedrag vertoont dat voor zijn/haar omgeving verontrustend of storend is, spreken we van een gedragsprobleem (Hassink-Franke, Oud, & Beeres, 2015). Dit gedrag kan internaliserend of externaliserend zijn. Onder internaliserend gedrag wordt gedrag verstaan als slecht eten of slapen, zich terugtrekken, bedplassen of dwangmatig gedrag. Onder externaliserend gedrag wordt gedrag verstaan als dwars of agressief gedrag, druk gedrag, pesten, slecht luisteren en driftbuien (Hassink-Franke et al., 2015). Bij jongens komt externaliserend gedrag meer voor terwijl meisjes meer internaliserend gedrag laten zien. Deze gedragsproblemen kunnen de eerste signalen zijn voor een psychische aandoening als hyperactiviteit, ASS of een ontwikkelingsachterstand. Het gedrag kan tot stand komen door een bedreigde ontwikkeling als gevolg van omgevingsfactoren, kind-factoren of het gedrag kan passend zijn bij de ontwikkelingsleeftijd van het kind. Omdat het gedrag ook kan passen bij de ontwikkelingsleeftijd van een kind is het belangrijk om te kijken of het gedrag vaak of in grote intensiteit vertoond wordt (Hassink-Franke et al., 2015).

Bij gedragsstoornissen staan afwijkende en ongewenste gedragingen op de voorgrond. Kinderen vertonen vaak risicogedrag dat kan leiden tot lichamelijk letsel (als ruziemaken, dreigen, vechten en spullen kapot maken). Een oppositioneel-opstandige gedragsstoornis (ODD) waarbij kinderen negatief, opstandig gedrag laten zien en een antisociale gedragsstoornis (CD) waaronder onacceptabel gedrag naar de omgeving wordt gezien als liegen, stelen, vechten en gebrek aan respect voor anderen (Hassink-Franke et al., 2015). Ook hechtingsproblematiek komt veel voor onder kinderen met gedragsproblematieken. Wanneer een kind veilig gehecht is zoekt het contact en nabijheid van ouders. Vormen van verwaarlozing, als separatie, door ouders of verzorgers kunnen leiden tot een ontregeling van het kind (Tieleman, 2015). Als responsief gedrag van de

opvoeder ontbreekt (bijvoorbeeld door het ontbreken van een vaste verzorger in de eerste kinderjaren) is het voor het kind niet mogelijk om een hechtingrelatie aan te gaan, waardoor er een verhoogde kans is op een hechtingsstoornis. Er zijn verschillende soorten hechtingsproblematieken: een geremde stoornis en een ontremde stoornis. Kinderen met een geremde stoornis laten moeilijk voorspelbaar gedrag zien en kunnen agressief reageren. Kinderen met een ontremde hechtingsstoornis vertonen niet-selectief hechtingsgedrag, dat wil zeggen dat ze zich oppervlakkig aan iedereen kunnen hechten (Tieleman, 2015).

Autisme spectrum stoornis (ASS)

ASS is een chronische, levenslange aandoening. Deze kinderen doen lijken of zij alleen op de wereld zijn, ze leven in hun eigen wereld. Deze stoornis kenmerkt zich door het onvermogen om met anderen te communiceren en relaties aan te gaan. ASS kan in ernst verschillen. ASS wordt in de DSM-5 geclassificeerd door twee gedragskenmerken:

- Beperkte of zeer gefixeerde interesses en repetitief gedrag
- Chronisch tekort in de sociale interactie en communicatie

De ernst van de classificatie wordt door klinici aangegeven als ernstig, matig of licht. Hoe ernstiger de stoornis is, hoe meer zorg het kind nodig heeft (Nevid, Rathus, & Greene, 2017).

Volgens Hassink-Franke et al., (2015) hebben kinderen met klassieke (ernstige) vormen van een autistische stoornis kinderen een verstoorde prikkelverwerking. Hierbij wordt de diagnose vaak al in het tweede of derde levensjaar gesteld. Ze vallen op doordat ze motorisch anders bewegen, taaleigenaardigheden hebben als achterblijvende spraak- en taalontwikkeling, geen aandacht of plezier delen en geen oogcontact maken. Bij lichtere autistische stoornissen neemt de sociaal-maatschappelijke complexiteit pas op oudere leeftijd toe, waardoor het kind pas op een latere leeftijd vastloopt.

ADHD

ADHD is een aandachtstekortstoornis met hyperactiviteit. Dit is een ontwikkelingsstoornis die gekenmerkt wordt door problemen met beheersing van de impulsiviteit, de mate van beweeglijkheid en problemen met de concentratie (Barkley, 2005). Sprang (2018) stelt dat deze concentratieproblemen komen doordat de meeste kinderen met ADHD op alle prikkels reageren. Het kind gaat hierdoor vaak slordig te werk, heeft geen aandacht voor detail en springt van de hak op de tak waardoor het onrustig overkomt. Ook impulsief gedrag kan hierbij tot uiting komen. Veel kinderen met ADHD missen zelfcontrole en vinden het daardoor lastig om op hun beurt te wachten.

2.2 Sociale media

Zoals in de probleemanalyse beschreven spelen sociale media een steeds grotere rol in de samenleving (Nji, 2020a). Binnen basisschool X hebben er incidenten plaatsgevonden die te maken hadden met de invloeden van de sociale media. De professionals binnen basisschool X missen de kennis om dit een volgende keer te kunnen voorkomen. Daarom komen in hoofdstuk 2.2 zowel de mogelijke positieve factoren van sociale media als de mogelijke negatieve factoren van sociale media aan bod.

Sociale media worden gekenmerkt door de mogelijkheid voor gebruikers om zelf inhoud te delen en te plaatsen. Dit uit zich in de plek waar kinderen en jongeren contacten maken en onderhouden met vrienden. Hierbij treedt het gevaar op dat bepaald gedrag als “normaal” gezien wordt en wordt de acceptatie van al dit gedrag relatief groter (Van Oosten, 2016). Omdat de ontwikkelingen rondom de sociale media snel gaan, is het lastig om te zeggen welke platformen wel of niet onder sociale media vallen. Bekende sociale media platformen zijn Facebook en Twitter (Van den Bighelaar en Akkerman, 2013).

2.2.1 Negatieve factoren sociale media

Doordat de media in de hedendaagse samenleving steeds meer aanwezig zijn, en de technologie snel verandert in het aanbod van media, is het de vraag hoe kinderen tegen mogelijke schadelijke media beschermd kunnen worden. Geweld en seksualiteit spelen een grote, terugkerende rol in de gevaren van de sociale media. Dit komt vooral doordat kinderen en jongeren negatief gedrag dat zij online zien gaan kopiëren. Thema's die hierbij een belangrijke rol spelen zijn onder anderen sexting, grooming, ongewenst face-to-face contact en cyberpesten (Nikken, 2013).

Sociale media en seksualiteit

Het fenomeen sociale media is een niet meer te missen onderdeel geworden van de seksuele en relationele praktijk onder kinderen (Vanwesenbeeck, 2018). Zoals eerder al omschreven spelen sexting, grooming en ongewenste face-to-face contacten een grote rol binnen de sociale media en de seksuele ontwikkeling van kinderen (Nikken, 2013).

Sexting

Sexting is het maken en versturen van seksueel getinte foto's of video's via het internet. Dit kan gaan om het maken of doorsturen van seksueel getinte beelden van kinderen zelf, of het versturen en zien van seksueel getinte beelden van anderen. Uit onderzoek blijkt dat 1 op de 8 jongeren onder de 18 jaar wel eens een naaktfoto of seksfilmpje van zichzelf naar iemand anders heeft gestuurd (De Graaf, Van Den Borne, Nikkelen, Twisk, & Meijer, 2017).

Wanneer sexting vrijwillig gebeurt, maakt dit onderdeel uit van een gezonde seksuele ontwikkeling. Het valt onder seksueel overschrijdend gedrag wanneer er zonder toestemming of ongewenst afbeeldingen of video's met seksueel getinte beelden worden verspreid, of als deze beelden onder dwang worden opgenomen (Maris et al., 2020). In het bezit zijn, of het maken van seksueel getinte beelden is voor jongeren onder 18 jaar in Nederland strafbaar. Dit wordt gelijkgesteld met het verspreiden van of in het bezit zijn van kinderporno. Het is belangrijk dat kinderen hier informatie en uitleg over ontvangen, omdat zij hiervan op de hoogte dienen te zijn (Landelijk Expertisecentrum Kinderporno en Kindersekstoerisme, 2017). De gevolgen van het sturen van seksueel getinte afbeeldingen of video's kunnen groot zijn. De beelden kunnen verspreid worden en bij mensen terecht komen waar ze helemaal niet horen te zijn. Dit kan als gevolg hebben dat de reputatie van degene op beeld beschadigt en er pesterijen plaatsvinden (Walrave & Ouytsel, 2014).

Grooming

Onder grooming valt het actief contact zoeken en verleiden van minderjarigen, door meerderjarigen, met als doel seksueel getinte contacten (afspreken om misbruik te plegen, verleiden tot online seks). Vaak vertellen de meerderjarige volwassenen niet dat ze veel ouder zijn dan het kind. Grooming gebeurt via het internet en andere sociale netwerken zoals sites en chatrooms of via de webcam (Van Berlo & Van Beek, 2015).

Sociale media en geweld

Cyberpesten

Net als in het offline leven, vindt in de onlinewereld pestgedrag plaats. Dit digitaal pesten noemt men cyberpesten (Nji, 2017). Cyberpesten uit zich in het opzettelijk buitensluiten, stalken, denigreren, vernederen, misleiden, stelselmatig lastigvallen en het schelden en beledigen van de ander via een online platform (Nji, 2021b). Dit gebeurt meestal door het plaatsen van vervelende opmerkingen of door met een hele groep één persoon te negeren. Sociale media maken het ook makkelijker om foto's en video's van anderen te uploaden, door het gevoel van anonimiteit voelt de pester zich veilig. Hierdoor kan cyberpesten verder gaan dan andere vormen van pesten (Nji, 2017).

2.2.2 positieve factoren sociale media

Naast de gevaren die er binnen de sociale media zijn, zorgt de sociale media ook voor kansen. Voor kinderen bieden de sociale media een weg om zich creatief uit te drukken, te communiceren en een eigen online- en offline- identiteit te ontwikkelen. Op sociale media kunnen kinderen computervaardigheden en competenties die ze tijdens hun opleiding en verdere (sociale) leven nodig zullen hebben ontwikkelen (Walrave & Van Ouytsel, 2014).

Positieve factoren van sociale media zijn volgens het Nji (2015a):

Taalontwikkeling

De technische leesvaardigheden van kinderen worden door de ondertiteling van programma's en films positief gestimuleerd. Ook de Engelse woordenschat pikken kinderen sneller op door woorden die zij in films en programma's horen.

Cognitieve ontwikkeling

Het spelen van korte en snelle spelletjes kan kinderen helpen bij het trainen van de informatieverwerking. Ook door educatieve programma's of spelletjes leren kinderen bij. Een voorbeeld hiervan is het Jeugdjournaal dat helpt om nieuws te begrijpen en een eigen mening te vormen.

Sociaal emotionele ontwikkeling

Het gebruik van sociale media biedt kinderen de kans om in contact te komen met leeftijdsgenoten en nieuwe (vriendschap)relaties aan te gaan. Het kind ontwikkelt sociale vaardigheden en door samen met vrienden spelletjes te spelen of samen te werken in een game ontwikkelen ze ook nog vaardigheden rondom samenwerken.

Creativiteit

Door het gebruik van verschillende websites en apps kunnen kinderen door het maken van profielen, of door het spelen van bepaalde spellen hun creativiteit kwijt. Ze kunnen zichzelf uiten op een manier die bij hen past (Nji, 2015a).

2.3 Begeleiding sociale media

De professionals binnen basisschool X geven aan dat kinderen steeds afhankelijker worden van mobiele apparaten. Hierdoor hebben zij minder zicht op hetgeen het kind tegenkomt op sociale media (persoonlijke communicatie, 24 februari 2021). Om kinderen binnen het cluster 4 onderwijs op een juiste manier te begeleiden wordt in hoofdstuk 2.3 de begeleiding rondom sociale media besproken.

Walrave en van Ouytel (2014) geven aan dat de begeleiding van kinderen die de sociale media ontdekken en onderzoeken erg belangrijk is. Leraren, ouders, jeugdwerkers en andere opvoeders spelen hierin een belangrijke rol. Toch voelen zij zich niet altijd competent om deze rol te vervullen. Vaak zijn ze zelf minder bekend in de wereld rondom de sociale media. Zo gebruiken veel kinderen applicaties op het sociale netwerk die voor veel ouders en professionals nog onbekend zijn (Walrave & Van Ouytel, 2014). Toch is de begeleiding in het veilig omgaan met sociale media belangrijk. Ouders zijn primair verantwoordelijk voor hoe kinderen met en zonder media gebruik opgroeien. Welke effecten sociale media op kinderen hebben is dan ook afhankelijk van de media opvoeding van ouders en mede-opvoeders (Nikken, 2013).

In de ideale situatie zorgen ouders ervoor dat kinderen (sociale) media uiteindelijk zelfstandig, op een veilige manier kunnen gebruiken. Ouders en mede-opvoeders kunnen verschillende strategieën gebruiken om hun kinderen te begeleiden naar het zelfstandig omgaan met sociale media (Nji, 2015b):

- Restrictieve begeleiding
Ouders houden in de gaten hoe lang het kind gebruikt maakt van de (sociale) media. Ook het aangeven van de inhoud die het kind op het internet wel en niet mag gebruiken kunnen helpen om het kind zelfstandig met media om te laten gaan.
- Monitoring
Door achteraf te controleren wat kinderen op de media hebben gedaan, kun je precies zien welke zoekacties het kind heeft uitgevoerd. Op die manier kun je het kind aanspreken op ongewenst gedrag of complimenteren voor goed gedrag. Ook het nalezen van chatberichten kan bijdragen tot het zelfstandig laten omgaan met sociale media.
- Supervisie
Ouders kijken vanaf een afstandje mee wat kinderen op sociale media doen. Wanneer zij iets signaleren dat niet gewenst is, kunnen zij direct ingrijpen en het kind corrigeren.
- Actieve begeleiding
Meningen uitwisselen over hetgeen het kind tegenkomt op sociale media. Hierbij kan ongewenst mediagebruik gecorrigeerd worden. Ook het kind motiveren om bepaalde spelletjes of webpagina's te bezoeken die goed zijn voor het kind kan helpen zijn.
- Gezamenlijke mediabeleving
Samen kijken naar films en programma's. Het samen spelen van games of surfen op het internet waarbij ouders en kinderen samen dingen beleven. Het gaat hierbij vooral over het uitwisselen van gedeelde emoties (Nji, 2015b).

2.4 Problematieken en sociale media

Zoals in hoofdstuk 2.1 beschreven hebben kinderen in het cluster 4 onderwijs te maken met verschillende problematieken. Deze problematieken uiten zich in het dagelijks leven. Zo kunnen kinderen met ADHD impulsief gedrag laten zien (Barkley, 2005) en kunnen kinderen met autisme moeite hebben met communiceren (Nevid, Rathus, & Greene, 2017). De problematieken die de kinderen binnen het cluster 4 onderwijs hebben kunnen zich ook uiten op sociale media. De gevaren hiervan zijn in hoofdstuk 2.4 beschreven.

Problematieken en gevaren van sociale media met betrekking tot seksuele gezondheid

Hoïng et al., (2017) stelt dat de seksuele-interactie van kinderen met ASS niet verschilt van kinderen zonder ASS. Het blijkt wel lastiger te zijn voor de meeste kinderen met ASS om te leren omgaan met seksualiteit en relaties. Zij vinden het lastig om het grote geheel te overzien en betekenis te geven aan gedrag. Zo is er te zien dat er bij kinderen met ASS vaak een een-op-een associatie wordt gemaakt, dit betekent dat zij beelden van pornografie zien als een afspiegeling van de normale gang van zaken. Ook kunnen de meeste kinderen met ASS zich minder goed inleven in de gevoelens en behoeften van anderen, waardoor er problemen kunnen ontstaan. Het begrijpen van de non-verbale signalen is voor hen lastig, wat kan leiden tot seksueel afwijkend- en seksueel grensoverschrijdend gedrag (Hoïng et al., 2017).

De Graaf en Maris (2014) stellen dat kinderen met autisme voor de seksuele vorming meer afhankelijk zijn van ouders en school dan andere kinderen, omdat zij vaak een kleiner sociaal netwerk hebben. Het is belangrijk dat zij zeer specifieke informatie krijgen, zowel in de seksuele contacten als in de relationele en seksuele vorming. Kinderen met ADHD zullen vaardigheden moeten leren om deze specifieke informatie van de ander te krijgen, om tijdens seksuele contacten de wensen en grenzen van de ander in te kunnen schatten.

Zoals eerder al vermeld vertonen de meeste kinderen met ADHD meer externaliserend probleemgedrag dan kinderen zonder ADHD. Dit gedrag gaat vaak gepaard met het eerder seksueel actief worden, een grotere kans om zowel slachtoffer als dader te worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag. Doordat kinderen met ADHD impulsiever kunnen zijn, tonen zij mogelijk meer seksueel riskant gedrag omdat zij de gevolgen minder goed kunnen overzien (De Graaf & Maris, 2014).

Voor kinderen met hechtingsproblematieken zijn sociale media vaak extra ingewikkeld (Stroud, Hershenberg, Greiter, & Richmond, 2016). Kinderen met een stoornis in de gehechtheid hebben een grotere kans op negatieve gevaren als sexting en seksueel geweld in het algemeen (Maris et al., 2020). Doordat het voor hen lastig kan zijn om zich in anderen in te leven kan het extra lastig zijn om te begrijpen hoe contact via de sociale media werkt. Doordat je op sociale media met iedereen in contact kunt komen, kunnen deze kinderen tegen de verkeerde personen aanlopen. Hierbij lopen kinderen met hechtingsproblematieken grotere risico's om zichzelf schuldig te maken aan seksueel grensoverschrijdend gedrag of om slachtoffer te worden van seksueel grensoverschrijdend gedrag (Stroud et al., 2016).

Problematieken en gevaren voor online pestgedrag

Kinderen die in de offline- en/of onlinewereld gepest worden, dragen meestal een aantal onderliggende factoren met zich mee (NJi, z.d.).

- Sociale relaties: Kinderen die gepest worden, hebben vaak minder vrienden en hebben vaak een zwakkere sociale positie in een groep.
- Emotionele competentie: Kinderen die gepest worden vinden het vaak moeilijk om hun eigen emoties te reguleren en te begrijpen. Hierdoor reageren ze sterker op verschillende situaties, zo ook op pesten. Dit zorgt voor een beloning voor de pester.
- Sociale cognitie: Kinderen die gepest worden voelen zich vaak sneller afgewezen. Ze zijn gespannen of afwijzend in sociale interacties en komen daardoor in negatieve situaties terecht.
- Communicatieve vaardigheden: Kinderen die gepest worden hebben vaak moeite om zichzelf uit te drukken door middel van taal. Ook hebben zij moeite met het begrijpen van anderen. Doordat er miscommunicatie ontstaat kunnen deze kinderen sociaal onhandig reageren waardoor zij het doelwit kunnen worden van pesten.
- Sociale vaardigheden: Kinderen die gepest worden zijn vaak minder sociaal naar anderen. Ze helpen en steunen anderen minder snel en kunnen niet goed onderhandelen (NJi, z.d.).

2.5 Mediawijsheid

Professionals binnen basisschool X geven aan dat er te weinig kennis over en zicht is op het gebruik van de sociale media onder kinderen binnen het cluster 4 onderwijs. Om hier meer kennis over te verkrijgen is er mediawijsheid nodig.

In het Handboek Mediawijsheid (2010) wordt mediawijsheid omschreven als “de kennis, houding en vaardigheden om op technisch bekwaame, creatieve, analytische wijze met media om te gaan, voor het eigen welzijn en de persoonlijke ontwikkeling die nodig zijn om te kunnen functioneren als volwaardig democratisch burger van de 21^e eeuw” (Zwanenberg & Pardoën, 2010, p32). Zoals eerder al benoemd kennen de sociale media voordelen, maar ook gevaren. Kinderen moeten leren hoe ze daar het beste mee om kunnen gaan. Om

mediawijs te worden zijn kinderen afhankelijk van hun verzorgers of leerkrachten (Zwanenberg & Pardoën, 2010).

Uit onderzoek van Bureau Jeugd & Media (z.d.) blijkt dat er extra aandacht nodig is voor mediawijsheid in het speciaal (basis)onderwijs. Hierbij speelt de (sociale) veiligheid een grote rol. Dit komt omdat leerlingen in het speciaal onderwijs vaak kwetsbaarder zijn dan leerlingen in het reguliere onderwijs.

Om scholen te ondersteunen op het gebied van mediawijsheid is de mediawijsheidcirkel ontwikkeld. Dit model heeft een indeling van vier hoofdzakelijke aspecten waardoor een leerkracht of school een eigen doel kan formuleren. Door de cirkel kan er snel gekeken worden wat de huidige situatie met betrekking tot mediawijsheid is en kan er via de cirkel bepaald worden hoe een ideale situatie er uit ziet (figuur 1). De begrippen in de cirkel staan voor alle middelen die de school kan inzetten om de mediawijsheid van kinderen te bevorderen. Wanneer alle 4 de aspecten gelijk zijn, is er een ideale verhouding en beheerst het kind alle aspecten in gelijke mate. Wanneer de school de cirkel invult en vergelijkt met de wenselijke situatie, worden knelpunten en uitdagingen zichtbaar en kun je zien waar mogelijkheden liggen (Zwanenberg & Pardoën, 2010).

Overgenomen uit *Handboek Mediawijsheid* (p. 38) van Zwanenberg en Pardoën, 2010
(https://www.kennisnet.nl/mijnkindonline/files/Handboek_Mediawijsheid_2010.pdf) Copyright 2010, Mijn Kind Online

2.6 Begeleiding rondom sociale media en de problematieken

Om professionals binnen basisschool X handvatten te bieden over manieren van begeleiden, zijn in hoofdstuk 2.6 tools uitgewerkt die kunnen worden ingezet bij de begeleiding rondom sociale media.

Deze tools zijn vooral gericht op de seksuele gezondheid van de kinderen in combinatie met sociale media.

Serious gaming

Digitale games worden steeds meer gespeeld, veel kinderen spelen die voor hun plezier. Steeds vaker worden er games ontwikkeld die niet alleen voor het speelplezier zijn, maar games die in het bijzonder gericht zijn op het aanleren van vaardigheden en kennis. Dit noemt men *serious gaming* (Shaffer, Squire, Halverson, & Gee, 2004). Serious gaming kan helpen met het visualiseren en praktisch toepasbaar maken van abstracte leerstof (Oprins, Bakhuys, Roozeboom, & Visschedijk, 2013). Uit onderzoek van Shaffer et al., (2013) blijkt dat veel leerlingen leren via serious gaming (spelonderwijs) leuk vinden omdat dit past bij hun beleavingswereld. Ook wordt er in het onderzoek geconcludeerd dat serious gaming zorgt voor een hoger zelfvertrouwen, een hogere motivatie en actiever leren en een meer zelfsturende houding. Er wordt geconcludeerd dat serious gaming, door specifieke gamingkenmerken, het leren kan bevorderen (Oprins et al., 2013).

Ijsfontein ontwikkelt dit soort serious games waarin kinderen zich digitaal spelend kunnen ontwikkelen (Ijsfontein, z.d.-b).

Samen met Rutgers en Soa Aids Nederland ontwikkelde Ijsfontein (z.d.-a) voor de campagne 'Maak Seks Lekker Duidelijk' een serious game genaamd: 'No or Go'. Deze game helpt kinderen met een lage opleiding zich bewust worden van hun seksuele identiteit. Door de game te spelen komen ze in verschillende situaties waarin intiem contact voorkomt. De game heeft als doel bewustwording van het eigen gedrag van de kinderen op het gebied van seks en relaties. Het laat ze zien hoe ze zijn en zet ze aan het denken over wat ze willen veranderen.

Vlaggensysteem

Omdat het voor professionals vaak niet duidelijk is wanneer seksueel gedrag zorgwekkend of schadelijk is, is er een hulpmiddel ontwikkeld om seksueel gedrag bij (jonge) kinderen adequaat te beoordelen: het Vlaggensysteem. Aan de hand van vlaggen in de kleuren groen, geel, rood en zwart kunnen professionals interventies inzetten die passen bij de situatie.

- De groene vlag staat voor aanvaardbaar seksueel gedrag, hierbij hoeft de professional niet in te grijpen.
- De gele vlag staat voor licht grensoverschrijdend seksueel gedrag, hierbij is het afleiden, begrenzen of benoemen van het gedrag belangrijk.
- De rode vlag staat voor ernstig grensoverschrijdend seksueel gedrag, dit gedrag moet bijgestuurd en afgeleerd worden. Dit kan door het kind te waarschuwen of te bestraffen.
- De zwarte vlag staat voor zwaar grensoverschrijdend seksueel gedrag waarbij ingrijpen noodzakelijk is. Het gedrag van het kind kan verboden of bestraft worden. Observaties en extra begeleiding om het gedrag een volgende keer te voorkomen zijn wenselijk (Hoïng et al., 2017).

Het Vlaggensysteem kent zes criteria waarmee handvatten geboden kunnen worden om te duiden onder welke vlag het gedrag valt. Er wordt gekeken naar de toestemming, gelijkwaardigheid, vrijwilligheid, context adequaat, leeftijds- of ontwikkeling adequaat en zelfrespect (Vlaggensysteem, z.d.).

Hoofdstuk 3: Methodologie

Om de hoofd- en deelvragen van dit onderzoek te beantwoorden, moet er kennis uit de praktijk verzameld worden. Dit wordt gedaan aan de hand van een kwalitatief onderzoek. Een kwalitatief onderzoek wordt voornamelijk toegepast om een dieper inzicht te krijgen in de ervarings- en belevingswereld van de respondenten (Wouters, Van Zaalen, & Bruijning, 2015). Er is gekozen voor een kwalitatief onderzoek omdat het plaatsvindt onder de alledaagse omstandigheden waardoor het een goede afspiegeling is van hoe het er 'normaal' in de praktijk aan toe gaat (Baarda et al., 2018).

In dit hoofdstuk worden de onderzoekspopulatie en steekproef, de dataverzamelmethode, het meetinstrument en tenslotte de data-analyse beschreven.

3.1 Onderzoekspopulatie en steekproef

Onderzoekspopulatie

Bij een kwalitatief onderzoek wordt onderzoek gedaan doormiddel van een interview. De mensen waarmee het interview gevoerd wordt, worden respondenten genoemd (Baarda et al., 2018). De respondenten waar het onderzoek zich op richt is de onderzoekspopulatie (EM onderzoek, z.d.). Uit deze onderzoekspopulatie wordt de steekproef genomen. Dit wil zeggen dat er een selectie gemaakt wordt uit respondenten die kennis hebben over het onderwerp (Baarda et al., 2018).

Onderzoekspopulatie 1 bestaat uit de professionals binnen basisschool X. Op dit moment zijn er 36 professionals werkzaam binnen basisschool X die sociaal agogisch werk verrichten. De opleidingen die zij hebben gevolgd zijn verschillend. Er werken 6 mannelijke en 30 vrouwelijke professionals binnen basisschool X. De leeftijden liggen uiteen van 28 tot 61 jaar oud. Iedere professional is werkzaam binnen een eigen groep leerlingen. Ze zijn dagelijks bezig met de ontwikkeling en de begeleiding van de kinderen.

Er is voor deze groep respondenten gekozen omdat de onderzoeksvraag gebaseerd is op de kennis en vaardigheden van deze populatie. Door deze groep toe te voegen aan de onderzoekspopulatie komt er een helder beeld van de kennis die de sociaal agoog over het onderwerp heeft.

Onderzoekspopulatie 2 bestaat uit alle kinderen tussen de 10 en 13 jaar binnen basisschool X. Op dit moment zijn dit ongeveer 50 kinderen. De problematieken van deze kinderen zijn verschillend, de meest voorkomende problematieken zijn ADHD, ASS en hechtingsproblematieken. Alle kinderen komen vijf dagen per week naar basisschool X om zowel onderwijs als begeleiding op hun sociaal emotionele ontwikkeling te krijgen.

Er is gekozen om deze groep respondenten toe te voegen aan de onderzoekspopulatie omdat er op die manier kennis en inzichten worden gegeven aan de onderzoeker over wat deze groep kinderen al wel, of nog niet weet over het veilig omgaan met sociale media. Ook krijgt de onderzoeker een beeld van de wijze waarop deze kinderen nu omgaan met sociale media. Op die manier kan er worden gekeken op welke punten de begeleiding aangepast dient te worden.

Steekproef

Door het nemen van een steekproef worden respondenten geselecteerd die kunnen bijdragen aan het beantwoorden van de onderzoeksvraag (Baarda, 2018). In dit onderzoek wordt een gerichte steekproef genomen. Het interview wordt gehouden door de onderzoeker met geselecteerde respondenten (Baarda, 2018). De respondenten die gekozen zijn uit de groep professionals zijn geselecteerd door hun connectie met de kinderen in de leeftijdscategorie 10 tot 13 jaar. De respondenten die gekozen zijn uit de groep kinderen zijn allen tussen de 10 en 13 jaar.

Professionals

Binnen de groepen met kinderen tussen de 10 en 13 jaar oud op basisschool X zijn er op dit moment 12 professionals werkzaam. Zoals eerdergenoemd verschillen de leeftijden en achtergronden van de professionals met elkaar. Ook staan de professionals ieder voor een eigen groep kinderen tussen de 10 en 13 jaar oud. In dit onderzoek wordt er geen onderscheid gemaakt in de leeftijd van de professionals, wat wil zeggen dat er niet gekeken wordt welke leeftijden de respondenten uit dit onderzoek hebben. Hier is voor gekozen omdat dit niet zal bijdragen aan de validiteit van dit onderzoek. Wanneer er rekening wordt gehouden met de ervaringen, leeftijden en groepen waar de professionals begeleiding aan geven, zal er van iedere categorie maar één persoon aan het woord zijn. Dit draagt niet bij aan de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek. Tevens gaat het om de kennis die de professionals in het algemeen hebben over het onderwerp, en niet om individuele kennis.

Kinderen

De leeftijden van de kinderen waar dit onderzoek zich op richt liggen tussen de 10 en 13 jaar oud. Net als bij de professionals is ervoor gekozen dat er niet gekeken is dat er zowel één iemand van 10 jaar is geïnterviewd als iemand van 13 jaar. Wanneer dit wel wordt gedaan, komt er van iedere leeftijd maar één kind aan het woord. Dit draagt niet bij aan de betrouwbaarheid van het onderzoek. Net als bij de professionals draagt dit ook niet bij aan de betrouwbaarheid en validiteit, het onderzoek richt zich op alle kinderen van basisschool X tussen de 10 en 13 jaar en dus niet op een individu.

De kinderen binnen basisschool X hebben ieder hun eigen problematieken, er is in dit onderzoek gekozen om deze problematieken niet mee te nemen in de steekproef. Dit om dezelfde reden als bij de leeftijden. Er zal dan met iedere problematiek maar één persoon geïnterviewd kunnen worden, wat niet bijdraagt aan de betrouwbaarheid van het onderzoek. Verder zullen de professionals ook met alle voorkomende problematieken te maken krijgen in een groep. Het is daarom niet van belang om te kijken naar een specifiek probleem op zich, maar naar wat er nodig is in zijn geheel.

Waarborgen anonimiteit

Dit onderzoek biedt anonimiteit aan alle respondenten. Er zullen geen namen voorkomen in dit onderzoek, respondenten zullen worden benoemd met respondent 1 (R1), kind 1 (K1) enzovoort. Daarnaast wordt basisschool X ook niet bij naam genoemd. De meetinstrumenten worden door de onderzoeker individueel gehouden (en eventueel gedeeld met de beoordelaar). Voor elke opname wordt er een toestemmingsformulier getekend, waarmee de respondent toestemming geeft om een (geluid) opname te maken van het interview (bijlage 3). Op dit formulier staat ook vermeld dat de opname vernietigd zal worden na het behalen van dit onderzoek.

Voorafgaand aan het interview wordt er een mondelinge voorlichting gegeven aan de respondenten waarin vermeld wordt dat de informatie die zij delen anoniem zal blijven. Ook hiervoor wordt er een privacyverklaring getekend. De respondent mag ervoor kiezen om de vragen niet te beantwoorden als hij of zij deze niet passend vindt en hij/zij kan ten alle tijden aangeven te willen stoppen met het interview.

3.2 Dataverzamelmethode

Bij een kwalitatief onderzoek is het doel om erachter te komen wat respondenten denken, weten, willen en voelen over een bepaald onderwerp. Daarom wordt er bij een kwalitatief onderzoek veelal gebruik gemaakt van interviews als dataverzamelingstechniek (Baarda et al., 2018). Dit is bij dit onderzoek van toepassing omdat de onderzoeker wil weten wat professionals en kinderen missen in zicht, kennis en begeleiding rondom het thema.

Omdat de respondenten ieder een eigen mening kunnen hebben over het onderwerp, is het belangrijk dat zij hier vrijuit over kunnen praten. Daarom is er in dit onderzoek gekozen voor het voeren van individuele gesprekken (Baarda et al., 2018). De individuele gesprekken zullen mondeling plaatsvinden, dat wil zeggen dat er sprake is van een synchrone benadering. Dit betekent dat de onderzoeker in direct contact staat met de respondent en in de positie is om bij te sturen. Zo heeft de onderzoeker altijd de mogelijkheid om de formulering van vragen aan te passen en de gehele vraag aan te passen (Baarda et al., 2018).

Om het onderwerp van het onderzoek in het oog te houden, maar om toch ruimte te creëren om door te vragen, wordt er in dit onderzoek gebruik gemaakt van een semi- gestructureerd interview. Hierbij zijn hoofd- en deelvragen vooraf opgesteld aan de hand van een topiclist, maar is er ruimte om door te vragen en om te vragen naar extra uitleg (Baarda et al., 2018). In een topiclist staan begrippen die passen bij het thema van het onderzoek. De onderwerpen van het interview liggen op die manier vast. Een topiclist kan gemaakt worden uit de theorie die past bij het thema. Met een topiclijst voorkom je situaties waarbij je achteraf denkt over wat je nog had moeten vragen (Baarda et al., 2018).

Een semi- gestructureerd interview past bij de manier van onderzoeken om zo de informatie te verkrijgen die nodig is om de hoofd- en deelvragen te beantwoorden. Wanneer er een antwoord wordt gegeven waar meer duidelijkheid voor nodig is, is de onderzoeker in de positie om verdiepende vragen te stellen of om extra uitleg te vragen.

Voor de (kwetsbare) kinderen waar dit onderzoek zich op richt is een semi- gestructureerd interview toepasselijk om op die manier de vraagstelling ten alle tijden te kunnen aanpassen. Op die manier creëer je een ontspannen sfeer waardoor het kind zich vrij voelt om antwoorden te geven. Omdat het voor (kwetsbare) kinderen soms lastig is om zich in woorden uit te drukken, kan er met een semi- gestructureerd interview ter bevestiging een gesloten of suggestieve vraag gesteld worden waardoor er duidelijkheid gecreëerd wordt.

Ethische verantwoording

Om de privacy van alle respondenten te waarborgen, worden er in dit onderzoek geen namen genoemd. Respondenten worden benoemd met respondent 1(R1), kind 1 (K1) enzovoort. Voorafgaand aan de interviews is de rol van de onderzoeker en het doel van het interview besproken. Alle respondenten hebben voorafgaand aan het interview een privacyverklaring getekend en een toestemmingsformulier voor opname. Op dit toestemmingsformulier wordt vermeld dat de opname na het behalen van dit onderzoek zal worden vernietigd om verdere verspreiding te voorkomen.

Omdat het voor (kwetsbare) kinderen soms lastig is om een keuze te overzien, is ervoor gekozen om voorafgaand aan de interviews toestemming van ouders te krijgen. Ouders geven (net als het kind) toestemming voor het voeren van het interview, het maken van een (geluid)opname en tekenen voor de privacy. Op die manier waarborgt de onderzoeker de belangen van het kind (bijlage 3)

3.3 Meetinstrument

In dit onderzoek dienen de interviews die afgenomen zijn bij de respondenten binnen basisschool X als meetinstrument. Zoals al eerder genoemd bij de dataverzamelmethode zal er gebruik worden gemaakt van een semi- gestructureerd interview. Aan de hand van een topiclijst die is opgesteld uit de theoretische kennis van de onderzoeker worden vragen gesteld. Door de vooraf opgestelde topiclijst liggen er geen vragen vast maar is er wel een leidraad om het gesprek te voeren waardoor de onderwerpen wel vast liggen (Baarda, 2018). Er zijn twee verschillende topiclijsten gemaakt, één voor de professionals en één voor de kinderen. Door twee topiclijsten te maken heeft de onderzoeker zich kunnen aanpassen aan de ontwikkelingsniveaus en spanningsbogen van de respondenten.

Om een topiclijst vast te stellen is er theoretische kennis nodig. Deze theoretische kennis heeft de onderzoeker opgedaan door het zoeken van literatuur passend bij het onderwerp. Deze literatuur is opgenomen in hoofdstuk 2, het theoretische kader. Door de topiclijst op te stellen aan de hand van de literatuur komen belangrijke theorieën aan bod tijdens het interview (Baarda, 2018).

Er is voor gekozen om het interview mondeling af te nemen met de respondenten. Bij een semi- gestructureerd interview kan de vraagstelling ten alle tijden worden aangepast en kan er doorgevraagd worden bij onduidelijkheden, een mondeling interview zorgt daarbij voor flexibiliteit (Baarda, 2018). Ook kan er wanneer er onduidelijkheid is over de antwoorden van kinderen op een vraag, met een suggestieve of gesloten vraag bevestiging gevraagd worden.

3.3.1 Betrouwbaarheid

Een interview is betrouwbaar wanneer de resultaten onafhankelijk zijn van toeval. Toevalligheden kunnen optreden bij de onderzoeker, de dataverzamelmethode of de onderzoekssituatie (Baarda, 2018).

De onderzoeker kiest ervoor om respondenten te interviewen die werkzaam zijn binnen basisschool X. Om een goed beeld te krijgen van de situatie kiest de onderzoeker ervoor om respondenten te interviewen die werkzaam zijn met kinderen in de leeftijdsgroep 10 tot 13 jaar oud. Er wordt gekozen om geen rekening te houden met opleidingen en leeftijd van de respondent, dit omdat er zo van elke leeftijdsgroep maar één respondent geïnterviewd kan worden wat niet bijdraagt aan de betrouwbaarheid en validiteit van dit onderzoek. De interviews worden afgenomen in een voor de respondent vertrouwelijke ruimte, om op die manier een ontspannen sfeer te creëren. Het interview zal niet langer dan 60 minuten duren zodat het gesprek in volledige focus kan worden gevoerd.

Omdat de voertaal onder professionals binnen basisschool X dialect is, is er door de onderzoeker voor gekozen om de interviews met de professionals in dit onderzoek in het dialect (Limburgs) te voeren. Op die manier voelen professionals zich meer op hun gemak en blijft de sfeer ontspannen. De transcripten zullen in het Nederlands worden uitgetypt om het voor de lezer duidelijk te maken. Dit omzetten van de taal kan de betrouwbaarheid van het interview beïnvloeden omdat de onderzoeker woorden anders kan interpreteren.

Er is voor gekozen om kinderen te interviewen die tussen de 10 en 13 jaar oud zijn. De groep waar ze in zitten en de problematieken worden niet meegenomen omdat dit niet bijdraagt aan de betrouwbaarheid en validiteit van het onderzoek. Door de werkervaring van de onderzoeker binnen basisschool X kennen kinderen en onderzoeker elkaar. Dit zorgt voor een ontspannen relatie tussen de onderzoeker en het kind. Er is door de onderzoeker gekozen om voorafgaand aan het interview een kort moment voor small-talk in te voeren zodat het kind zich nog meer op zijn of haar gemak voelt. Het interview wordt afgenomen in een aparte ruimte en

het kind is op de hoogte dat alle informatie dat het deelt anoniem beschreven wordt wat ervoor zorgt dat het kind in de gelegenheid is alles te vertellen. De interviews met de kinderen zijn in het Nederlands gehouden. Doordat kinderen in het speciaal onderwijs door hun problematieken een korte spanningsboog hebben (Van Sprang, 2018) is ervoor gekozen om het interview tussen de 15 en 30 minuten te laten duren, afhankelijk van de spanningsboog van het kind. Ook zal er tijdens het interview met de kinderen met regelmaat een gesloten of suggestieve vraag gesteld worden om de vraag duidelijk te maken voor het kind of om antwoorden die het kind geeft te verduidelijken voor de onderzoeker. Op die manier blijft het antwoord betrouwbaar.

3.3.2 Validiteit

Als een onderzoek valide is betekent dit dat de manier van werken de onderzoeker in staat stelt om juiste uitspraken te doen over het onderzoek (Baarda, 2018).

Voorafgaand aan het interview is door de onderzoeker aan de respondenten vermeld dat alle informatie die de respondent geeft anoniem wordt verwerkt in het onderzoeksrapport. Dit heeft de onderzoeker bewust vermeld zodat de respondent zich vrij voelt om eerlijk antwoord te geven. Zo worden sociaal wenselijke antwoorden zo veel mogelijk vermeden. Sociaal wenselijke antwoorden kunnen leiden tot een vertekend beeld van de werkelijkheid (Baarda, 2018).

Er wordt in dit onderzoek gebruik gemaakt van twee groepen respondenten, de professionals en de kinderen. Beide groepen worden geïnterviewd over het onderwerp sociale media. Door de kennis en vaardigheden van het kind te testen, weet de professional wat het kind nodig heeft. Op die manier wordt de informatie voor de professional versterkt door hetgeen het kind aangeeft tijdens het interview.

De resultaten uit dit onderzoek hebben betrekking op de professional binnen basisschool X, dit betekent dat de aanbevelingen geschreven zullen worden voor de professional.

3.4 Data-analyse

Door de probleemanalyse, het theoretisch kader en de interviews worden de antwoorden op de hoofd- en deelvragen verkregen. De geluidsopnames die gemaakt zijn tijdens de interviews, zijn naderhand getranscribeerd (letterlijk overgetypt) zodat relevante informatie geanalyseerd kan worden. De relevante informatie uit de interviews is gescheiden van de irrelevante informatie. De bruikbare informatie is hierna gecodeerd en opgenomen in een codeboom (bijlage 2). Coderen heeft twee belangrijke functies: het is een hulpmiddel om onderzoeksmateriaal toegankelijk te maken en te typeren en het is (vooral in de latere fasen van de analyse) een hulpmiddel om de hoeveelheid informatie te reduceren (Baarda, 2018). Ondanks dat er in dit onderzoek gebruik is gemaakt van twee groepen respondenten (professional en kind) worden de codes opgenomen in één codeboom, omdat de antwoorden elkaar kunnen versterken. De codeboom bestaat uit begrippen die de deel- en hoofdvragen beantwoorden (Baarda, 2018). Dit coderen gebeurt in 3 stappen:

1. Open coderen
Bij open coderen gaat de onderzoeker op zoek naar datgene wat nog niet bekend is, elementen die vooraf nog niet voor ogen lagen. Het gaat erom dat deze elementen die van belang kunnen zijn voor het beantwoorden van de onderzoeksvragen in kaart worden gebracht aan de hand van een code (Baarda, 2018).
2. Axiaal coderen
Bij axiaal coderen wordt alle informatie gestructureerd. De losse elementen die zijn ontstaan na het open coderen, worden nu weer gevormd in concepten en codes die verwijzen naar die concepten (de deel- en hoofdvragen). In deze fase wordt er constant gekeken naar overeenkomsten en verschillen tussen codes.
3. Selectief coderen
Na het axiaal coderen zijn belangrijke thema's onderverdeeld in hoofdcodes (de deelvraag) en de sub-codes. Bij het ordenen van de fragmenten wordt er gebruik gemaakt van een +, - of een +/- om helder te maken of antwoorden positief of negatief bedoeld zijn. Zo kunnen onderwerpen als sexting en cyberpesten samengevoegd worden tot 'negatieve factoren'. Deze hoofd- en sub-codes zullen uiteindelijk antwoord geven op je hoofd- en deelvragen (Baarda, 2018).
De uiteindelijke hoofd- en sub-codes worden in een tabel gevoegd wat uiteindelijk de codeboom zal worden (Baarda, 2018).

De uitwerking van de resultaten staan beschreven in hoofdstuk 4.

Hoofdstuk 4: Resultaten

In dit hoofdstuk worden door middel van de resultaten uit de gevoerde interviews antwoord gegeven op de deelvragen van dit onderzoek. Tijdens de interviews is er met twee groepen respondenten gesproken, professionals en kinderen. Hier is voor gekozen om een duidelijk antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag. Tijdens de interviews is er aandacht besteed aan de kennis, huidige werkwijze, gevaren en kansen van de sociale media. In totaal zijn er 9 interviews afgenomen door de onderzoeker, vanwege ziekte van één professional heeft het laatste interview helaas niet plaats kunnen vinden. Wanneer er gerefereerd wordt naar de respondenten en kinderen zal dit weergegeven worden als R1 t/m R4 en K1 t/m K5. De belangrijkste informatie uit de interviews is samengevoegd in de codeboom (bijlage 2), dit zal bijdragen aan het beantwoorden van de deelvragen.

4.1 Deelvraag 1

“Wat is de huidige manier van begeleiden door professionals binnen basisschool X in het (veilige) sociale-mediagebruik onder kinderen tussen de 10 en 13 jaar van basisschool X?”

Om antwoord te krijgen op deze deelvraag, ben ik in gesprek gegaan met de professionals en de kinderen. Er is ingegaan op de huidige manier van begeleiden en welke concrete acties er al worden ondernomen. Er is gekeken naar de kennis die de professional heeft over het sociale media gebruik en wat de huidige manier van begeleiden is bij situaties of problemen rondom sociale media.

Huidige manier van begeleiden

Uit de antwoorden van de professionals blijkt dat de begeleiding van de sociale media op dit moment vooral ligt rondom de controle die er is binnen de school. Vóór schooltijd leveren alle kinderen die in het bezit zijn van een mobiele telefoon, of andere mobiele apparaten deze in bij de leerkracht. Iedere leerling heeft een eigen iPad in de klas waarop hij/zij ontwikkeling gerelateerde activiteiten kunnen spelen. Tijdens vrije tijd momenten hebben leerlingen de gelegenheid om iets voor zichzelf te doen op de iPad. Respondent 1 geeft aan dat er schoolbreed een social mediaprotocol is waarin de afspraak gemaakt is dat kinderen niet op Youtube mogen en niet mogen inloggen op sociale media platforms. Wel geeft R1 aan dat wanneer kinderen stiekem iets bekijken en het hierna verwijderen de professional dit niet meer terug kan zien waardoor de controle niet 100% waterdicht is. Ook wordt er door respondenten 2, 3 en 4 aangegeven dat de professional in het bezit is van een klassen iPad. Respondent 4 geeft aan dat deze iPad in contact staat met alle iPads van de kinderen uit de klas waardoor alle professionals binnen basisschool X precies kunnen zien waar kinderen uit hun klas op hun iPads mee bezig zijn. Het NJi (2015b) geeft aan dat meekijken vanaf een afstandje bijdraagt aan het veilig omgaan met sociale media.

Verder wordt er door drie respondenten aangegeven dat de begeleiding in de vorm van voorlichting en oefenen weinig voorkomt. Ook vier van de vijf kinderen kunnen dit beamen. Wanneer dit wel onder de aandacht wordt gebracht bij kinderen wordt dit gedaan door een gastspreker vanuit bijvoorbeeld bureau HALT. Kind 1 geeft aan dat de meeste kennis die hij heeft over de sociale media komt vanuit het Jeugdjournaal en het Klokhuis, waar deze onderwerpen zo nu en dan aan bod komen. Respondent 4 geeft aan dat het ook klas afhankelijk is of het onderwerp aan bod komt. Bij R4 zitten veel kinderen in de klas met een eigen mobiele telefoon waardoor er ook meer situaties spelen rondom sociale media. Deze professional gaat met de groep in gesprek wanneer een situatie zich voordoet die niet geaccepteerd wordt. Wel geeft respondent 4 aan dat zij kinderen niet kan straffen voor hetgeen via sociale media plaatsvindt, omdat er schoolbreed is afgesproken dat problemen rond sociale media thuis door ouders moeten worden opgelost. Dit wordt ondersteund door Nikken (2013), hij geeft aan dat de effecten die sociale media hebben op kinderen afhankelijk is van de media opvoeding van ouders en mede-opvoeders.

Wanneer er ongewenste situaties zijn voorgevallen binnen sociale media is er geen eenduidige aanpak binnen de school. Respondent 4 geeft aan dat er buiten het sociale mediaprotocol geen richtlijnen zijn over de manier van aanpak. Ook geeft respondent 4 aan dat wanneer een ongewenste situatie zich voordoet, zij dit bespreekt met het managementteam en indien nodig met ouders.

Kennis

Binnen basisschool X hebben kinderen verschillende problematieken als ADHD, gedragsproblemen, hechtingsstoornissen en ASS. Zoals aangegeven wordt door het NJi (z.d.) zijn de slachtoffers van pestgedrag

vaak te herkennen aan een aantal eigenschappen. Zo ervaren kinderen in het autisme spectrum vaak problemen in de taal- en communicatievaardigheden en in hun sociale vermogen (Nevid et al., 2017). Dit zorgt ervoor dat zij extra kwetsbaar zijn voor de gevaren rondom de sociale media zoals cyberpesten. Dit wordt ook aangegeven door respondent 3, kinderen met ADHD posten of reageren door hun impulsiviteit sneller op dingen en iemand met autisme heeft moeite met communiceren en ziet oorzaak en gevolg niet snel.

Er komt tijdens de interviews met respondenten 1 en 3 naar voren dat zij vooral kennis hebben over de negatieve kanten van de sociale media. De respondenten hebben kennis over de termen 'sexting', 'grooming' en 'cyberpesten'. "De negatieve effecten hebben op de omgeving denk ik een grotere invloed dan de positieve waardoor je dat, waardoor die positieve wel ondergesneeuwd worden" (persoonlijke communicatie, R3, 2021). Ook wordt er aangegeven dat wanneer er een gastspreker wordt uitgenodigd, de gevaren preventief worden benoemd, de positieve kanten van de sociale media benoemen zij niet.

Er wordt door 2 van de 4 respondenten aangegeven dat de kennis rondom het sociale media gebruik voldoende is, wel vragen zij zich af of dit onder alle professionals binnen de school zo is, het kan zijn dat dit leeftijdsafhankelijk is.

Ondersteuning

Wanneer er ongewenste situaties via sociale media zijn voorgevallen onder kinderen binnen basisschool X, wordt hier met de leerkracht en het kind kort over gesproken. Respondent 4 geeft aan dat wanneer deze situaties bekend worden binnen school, hierover in gesprek wordt gegaan. Eerst wordt er overlegd met de coördinator waarna er in gesprek wordt gegaan met het kind. Hierna zullen ouders betrokken worden bij de situatie om hier gezamenlijk over te praten. Respondent 1 geeft aan dat wanneer zich een situatie voordoet waarbij de zorgen blijven, er vanuit een school een zorgmelding gedaan mag worden.

Alle respondenten geven aan dat er vanuit de school geen format/methode is waarin beschreven staat hoe de begeleiding rondom sociale media gegeven kan worden. Ook een protocol over de manier van begeleiden tijdens en na ongewenste situaties binnen de sociale media wordt gemist. Alle respondenten geven dan ook dat het voor hen helpend zou zijn als er schoolbreed een methode aanwezig zou zijn waarin de begeleiding rondom sociale media beschreven staat. Respondent 4 geeft aan dat er weinig tijd is om een les rondom sociale media voor te bereiden. *".... Je moet al veel lessen voorbereiden dus dit is wel wat, als er bijvoorbeeld hier een methode ligt uhm, ja mediawijsheid ik zeg maar wat inderdaad. Dat je eens kunt bladeren deze les vind ik geschikt voor mijn klas."* (Persoonlijke communicatie, R4, 2021).

Visie

Zoals eerder benoemd werkt de school met een social mediaprotocol. Dit protocol zegt dat de incidenten die ontstaan door het gebruik van sociale media door de ouders/verzorgers zal moeten worden opgelost.

Respondent 3 geeft aan dat de visie op een lijn ligt met die van de school wat betreft de begeleiding in sociale media door ouders. Respondent 4 gaf aan incidenten rondom sociale media die zich afspelen onder kinderen in de klas, wel te bespreken. Hier kunnen echter door het protocol geen consequenties aan worden verbonden.

In het social mediaprotocol wordt ook aangegeven dat kinderen geen filmpjes mogen kijken op youtube.

Respondent 3 geeft aan dat dit in de klas wel zo nu en dan wordt gedaan.

4.2 Deelvraag 2

"Wat zijn de positieve en negatieve factoren van het sociale media gebruik onder kinderen tussen de 10 en 13 jaar binnen basisschool X?"

Om antwoord te geven op de tweede deelvraag zijn de resultaten uit de interviews van de professionals en kinderen samengevoegd. Al deze resultaten samen laten zien welke positieve en belemmerende factoren sociale media met zich meebrengen voor de kinderen tussen de 10 en 13 jaar binnen basisschool X. Er is ingegaan op de kansen, risico's en gevaren die sociale media met zich meebrengen.

Positieve factoren

Rol van ouders

Alle respondenten geven aan dat de ouderbetrokkenheid bij de sociale media erg belangrijk is. De controle en regels vanuit huis helpen kinderen om op een positieve manier om te gaan met sociale media. Respondent 4 geeft aan dat regels als 'een half uur per dag schermtijd' bijdragen aan de sociale mediaervaringen van kinderen uit de klas. Respondent 3 geeft aan dat wanneer ouders, door de leerkracht, aangesproken kunnen

worden op hun verantwoordelijkheid dit bijdraagt aan het positieve sociale mediagedrag. Volgens Nikken (2013) zijn ouders primair verantwoordelijk voor hoe kinderen, met of zonder mediagebruik, opgroeien. Dit sluit aan bij de mening van de respondenten over de rol van ouders met betrekking tot de sociale media opvoeding.

Respondent 4 geeft aan dat samenwerking tussen ouders en professionals bijdraagt aan de media opvoeding van kinderen. Door ouders te laten zien wat er gebeurt kan de school ze aanbevelen doen over wat goed of fout is om te doen. Ouders zijn vaak nog zoekend naar hoe ze iets moeten aanpakken en wat ze moeten doen. Respondent 2 geeft aan dat ze het erg belangrijk vindt om dit samen met ouders te doen omdat ouderbetrokkenheid bij dit thema erg dichtbij komt. *“Ik denk dat het meest ideaal is dat je zegt van wij gaan de ouders en de kinderen helpen die dat willen”* (persoonlijke communicatie, R2, 2021).

Vier van de vijf kinderen geeft aan dat hun ouders regelmatig controleren wat zij op de sociale media doen. Wel geeft kind 5 aan dat ondanks de controle ze wel eens video's op een chatsite is tegengekomen waar ze van is geschrokken.

Kansen

Eén van de grootste kansen die sociale media bieden is volgens de respondenten en de kinderen het maken en onderhouden van contacten. Zo zegt respondent 2 dat sociale media in de lockdown ervoor heeft gezorgd dat kinderen in contact kunnen blijven met elkaar. Ook zegt respondent 2 dat het voor kinderen met autisme een laagdrempelige manier kan zijn om contact te leggen met leeftijdsgenoten.

Respondent 4 geeft aan dat kinderen door het gebruik van sociale media ook steeds beter Engels gaan spreken door de games die zij spelen. Twee van de vijf kinderen geven aan dat zij door sociale media beter Engels spreken en steeds meer dingen leren. Dit statement wordt ook ondersteund door het NJi (2015a) dat aangeeft dat het gebruik van sociale media kan bijdragen aan de taalontwikkeling en de cognitieve ontwikkeling van kinderen.

Respondent 3 geeft aan dat dit een moeilijke vraag is, er kunnen wel positieve kanten van sociale media bedacht worden maar de negatieve effecten hebben op de omgeving een grotere invloed dan de positieve effecten waardoor de positieve effecten worden ondergesneeuwd.

Negatieve factoren

Problematieken

Volgens drie van de vier respondenten vormen de problematieken (gedragsproblemen als inter- en externaliserend gedrag, hechtingsproblemen, ASS en autisme) onder de kinderen een negatieve factor binnen de sociale media. *“De ene is heel extravert en laat externaliserend gedrag zien, sommige hebben fysieke of verbale agressie en sommige zijn heel timide, zijn in zichzelf gekeerd en laten het niet merken”* (persoonlijke communicatie, R4, 2021).

Respondent 3 geeft aan dat kinderen binnen het cluster 4 onderwijs vaak de grenzen opzoeken, dit gebeurt volgens respondent 3 ook online. Barkley (2005) geeft ook aan dat kinderen met ADHD vaak impulsief kunnen reageren op situaties. Volgens Sprang (2018) kunnen kinderen met ADHD moeite hebben met hun zelfcontrole. Zowel respondent 2 als respondent 3 geven aan kinderen binnen basisschool X te impulsief zijn om bewust bezig te zijn met de gevaren binnen de sociale media.

Drie van de vier respondenten geven aan dat kinderen binnen basisschool X vaak beïnvloedbaar zijn door beloningen of gevoelig zijn voor beloningen. Respondent 1 geeft hier het voorbeeld bij dat er kinderen zijn die vragen of iemand zijn geslachtsdeel wil laten zien, in ruil hiervoor krijgen kinderen dan een beloning. Doordat de kinderen binnen de school uit verschillende dorpen komen hebben ze in hun eigen dorp vaak weinig vriendjes (R1). Dit zorgt ervoor dat kinderen naar goedkeuring aan het zoeken zijn om aardig en leuk gevonden te worden (R1). Respondent 2 geeft aan dat de afstemming met de buitenwereld en het omgaan met sociale prikkels erg moeilijk is. Kinderen denken bij iedere opmerking dat ze leuk gevonden worden, wat ertoe kan leiden dat de kinderen zich sneller laten beïnvloeden.

Volgens twee van de vier respondenten speelt het lage zelfbeeld dat de kinderen hebben ook mee.

Respondent 4 is bang dat door het impulsieve gedrag dat de kinderen kunnen laten zien er negatieve situaties binnen de sociale media opgezocht gaan worden om dit “uit te proberen”. Respondent 3 geeft aan hier niet bang voor te zijn.

De antwoorden die de professionals geven over de negatieve gevolgen van de problematieken op de sociale media sluiten aan bij de theorie van het NJi (z.d.) dat laat zien dat kinderen met problematieken in de sociale, emotionele en communicatieve vaardigheden vaak sneller slachtoffer zijn van (cyber)pesten dan kinderen zonder deze problematieken.

Rol van ouders

Volgens alle professionals is de rol van ouders over het omgaan met sociale media belangrijk voor de mediaopvoeding van het kind. Drie van de vier professionals geven aan dat de controle van ouders essentieel is voor wat kinderen op sociale media zetten. Respondent 4 geeft aan dat wanneer ouders niet bezig zijn met wat kinderen op sociale media doen, kinderen alles op het internet gooien. Volgens respondent 3 weten ouders vaak niet wat ze moeten doen. Dit kan ook liggen aan het niveau van de ouders geven zowel respondent 3 als respondent 4 aan. Respondent 4 geeft ook aan dat het kan liggen aan de tijd die ouders hebben, als ouders door werk veel bezig zijn met zichzelf zal de controle op het kind ook minder zijn. Ook gescheiden ouders kunnen zorgen voor te weinig controle, je ziet dat sommige kinderen het één wel mogen bij vader, maar niet bij moeder.

Respondent 2 geeft aan dat de negatieve kanten voor kinderen in het cluster 4 onderwijs niet direct komen door de problematieken, maar door de rol van ouders. *“Ik denk dat kinderen nu op dit moment met de populatie die er nu is, meer last hebben van... Niet eens van de stoornis, maar van het opvoeden of voeden vanuit thuis”* (persoonlijke communicatie, R2, 2021).

Kind 3 geeft aan dat er geen controle is van ouders op zijn sociale media gebruik. Er wordt aangegeven dat het ouders niet zo veel boeit. Volgens Nikken (2013) zijn de effecten die de sociale media hebben op kinderen afhankelijk van de media opvoeding van ouders en mede-opvoeders.

4.3 Deelvraag 3

“Wat hebben kinderen binnen basisschool X tussen de 10 en 13 jaar nodig om op een veilige manier om te gaan met het sociale media?”

Om ten slotte antwoord te krijgen op de derde deelvraag, zijn er door de onderzoeker interviews gevoerd met de kinderen. Ook professionals gaven aan wat zij dachten dat kinderen nodig hebben om veilig om te kunnen gaan met sociale media. Aan de kinderen werd door de onderzoeker onder anderen gevraagd hoeveel tijd ze doorbrengen op sociale media, welke apparaten en welke apps de kinderen gebruiken, of ze bekend zijn met de positieve kanten van de sociale media en of ze bekend zijn met de negatieve kanten/gevaren van sociale media. Door al deze antwoorden bij elkaar te voegen heeft de onderzoeker een helder beeld gekregen over hetgeen het kind nodig heeft om veilig om te kunnen gaan met sociale media.

Gebruik van sociale media

Vier van de vijf kinderen geven aan dat ze gemiddeld een uur per dag op sociale media zitten. De meeste kinderen maken gebruik van youtube en zijn aan het gamen. Kind 3 geeft aan dat hij gemiddeld 4 uur per dag aan sociale media doet. Kind drie maakt dan ook gebruik van verschillende sociale mediakanalen als Whatsapp, Youtube, Instagam, Discort, Snapchat en games.

Kennis

Om te kijken hoeveel kennis de kinderen hebben over het sociale media gebruik heeft de onderzoeker hier verschillende vragen over gesteld. Alle kinderen weten wat het begrip sociale media inhoudt en zijn bekend met de positieve factoren van de sociale media als het maken van vrienden en het leren van de Engelse taal. De kennis over vaardigheden als het bevorderen van de taalontwikkeling en de creativiteit zoals door het NJi (2015a) zijn omschreven blijft uit.

De kennis over de negatieve factoren van de sociale media komt bij alle kinderen overeen. Allen gaven ze aan dat hacken tot de gevaren hoort. Over de begrippen sexting en grooming hebben de kinderen wel al eerder gehoord, maar echte kennis hierover blijft uit.

Drie van de vijf kinderen gaven aan geen vreemden toe te voegen als vriend op sociale media. Twee van de vijf kinderen gaven aan dit wel eens te doen.

Volgens kind 3 zijn er geen negatieve factoren aan de sociale media. Wanneer iemand in de problemen komt ligt dat volgens K3 aan het kind zelf.

Wat heeft het kind nodig volgens de professional

Respondent 2 geeft aan dat sociale media onder kinderen in het cluster 4 onderwijs serieus genomen moet worden. Er wordt aangegeven dat alle kinderen moeten leren er mee om te gaan, maar juist deze kinderen nog meer handvatten en controle nodig hebben die volwassenen hen moeten bieden.

Over het algemeen zijn alle respondenten het erover eens dat de kinderen binnen basisschool X meer kennis en handvatten nodig hebben om veilig om te gaan met sociale media. Volgens respondent 1 is het goed om kinderen hierin te begeleiden en bespreekbaar te maken wat er, zowel positief als negatief, kan gebeuren op sociale media.

Alle respondenten geven aan dat het goed zou zijn om voorlichting, begeleiding of lessen rondom sociale media te implementeren in het lesaanbod. Het implementeren zal dan volgens respondent 4 wel al in een eerder stadium moeten gebeuren. Omdat kinderen steeds eerder in aanraking komen met sociale media zal het probleem ook steeds naar een jongere leeftijd verschuiven. Respondenten 1, 2 en 4 geven aan dat dit implementeren past bij een huidig onderwijsconcept dat de school hanteert; "Positief in Balans!", waarbij het gaat om de positieve gezondheid van de kinderen.

Wel blijft respondent 2 de rol van de ouders erbij betrekken. Door ouders erbij te betrekken kom je tot een optimale begeleiding. Het meest ideale zou volgens respondent 2 zijn om ouders en kinderen te helpen die dat zelf ook willen.

Respondent 3 geeft aan dat ze het lastig vindt om te geloven dat het begeleiden van de kinderen voldoende effect heeft om kinderen op een veilige manier met sociale media te laten omgaan. Er wordt aangegeven dat wanneer een les bijvoorbeeld 3 maanden geleden heeft plaatsgevonden, en er gebeurt iets voor het beeldscherm, het kan zijn dat kinderen hier toch primair impulsief op reageren. Dit sluit aan bij De Graaf en Maris (2014) die aangeven dat door impulsief gedrag kinderen de gevolgen minder goed kunnen overzien.

Hoofdstuk 5: Conclusie en Aanbevelingen

Aan de hand van de resultaten uit hoofdstuk 4 worden in dit hoofdstuk de deelvragen en de hoofdvraag beantwoord. In paragraaf 5.1 zal deelvraag één worden behandeld, in paragraaf 5.2 deelvraag 2 en in paragraaf 5.3 wordt deelvraag 3 beantwoord. In paragraaf 5.4 zal de conclusie op de hoofdvraag van dit onderzoek volgen. In paragraaf 5.5 zullen er tenslotte aanbevelingen gegeven worden voor de professional binnen basisschool X om kinderen op een veilige manier om te laten gaan met sociale media.

5.1 Antwoord deelvraag 1

“Wat is de huidige manier van begeleiden door professionals binnen basisschool X in het (veilige) sociale-mediagebruik onder kinderen tussen de 10 en 13 jaar van basisschool X?”

Uit de resultaten van de interviews blijkt dat de begeleiding op dit moment vooral gericht is op de controle van het sociale-mediagebruik binnen school. Mobiele telefoons worden aan het begin van de dag ingeleverd en kinderen krijgen deze na schooltijd weer terug. Professionals hebben een klassen iPad waarmee ze overzicht kunnen houden op alle iPads van de kinderen en kunnen zien waar iedereen mee bezig is. Door overzicht te bewaren kan er ingegrepen worden wanneer dit nodig is.

Ook is er een social mediaprotocol opgesteld binnen de school waarin staat dat problemen die zich voordoen via sociale media door ouders/verzorgers thuis moeten worden opgelost. Respondent 4 gaf dan ook aan dat zij kinderen wel kan aanspreken op gedrag binnen de sociale media, maar niet kan straffen.

Buiten de controle is er weinig begeleiding binnen de school op het gebied van sociale media. Eén of twee keer per jaar komt het onderwerp bij kinderen tussen de 10 en 13 jaar aan bod, hiervoor komt er bijvoorbeeld een gastspreker van bureau HALT.

De kennis die de professionals hebben is vooral gericht op de negatieve factoren van de sociale media. Termen als sexting, grooming en cyberpesten zijn bij de respondenten bekend. De positieve kanten worden niet tot nauwelijks belicht binnen de school. Wanneer het onderwerp sociale media aan bod komt door bijvoorbeeld bureau HALT is dit vooral gericht op de negatieve factoren. Op die manier leren kinderen niet dat sociale media ook kansen kunnen bieden.

De ondersteuning die de school op dit moment biedt wanneer er ongewenste situaties voorgevallen zijn is het aangaan van gesprekken. Hierbij worden de coördinator, het kind en de ouders betrokken.

Het sociale mediaprotocol waar de school mee werkt wordt niet door alle respondenten in dezelfde mate toegepast. Uit de resultaten blijkt dat er geen eenduidigheid is over de visie van de professionals rondom de sociale media. Dit kan ervoor zorgen dat de kinderen op school niet meer weten wat ze kunnen verwachten rondom de omgang met sociale media.

De resultaten laten zien dat de begeleiding rondom het sociale media gebruik vooral ligt op de controle die er is. Er wordt weinig tot geen gebruik gemaakt van de kennis die de professionals hebben over het thema sociale media. Lessen worden uitbesteed aan gastsprekers waardoor het onderwerp één of twee keer per jaar wordt besproken.

Het sociale mediaprotocol laat zien dat school het belangrijk vindt dat de problemen die zich binnen de sociale media voordoen, opgelost worden door ouders. Nikken (2013) zegt dan ook dat ouders primair verantwoordelijk zijn voor hoe kinderen worden opgevoed, ook rondom de media. Uit de resultaten blijkt dat niet alle professionals op eenzelfde manier te werk gaan met als uitgangspunt het protocol. Eenduidigheid rondom de visie ontbreekt.

5.2 Antwoord deelvraag 2

“Wat zijn de positieve en negatieve factoren van het sociale media gebruik onder kinderen tussen de 10 en 13 jaar binnen basisschool X?”

De resultaten laten zien dat de positieve factoren van de sociale media vooral liggen binnen de rol van ouders en de kansen die de sociale media bieden voor kinderen. Alle respondenten geven aan dat de rol van ouders in de begeleiding rondom de sociale media erg belangrijk is. Doordat professionals niet zien wat er na schooltijd online gebeurt, kunnen zij kinderen niet straffen voor hun onlinegedrag. Wanneer ouders controle hebben op het sociale media gebruik van kinderen, zorgt dit voor minder negatieve ervaringen binnen de sociale media.

Het leren van andere talen en het maken van vrienden kunnen kansen zijn die de sociale media bieden. Hier zijn vooral de kinderen zich erg bewust van. Drie van de vier professionals geven aan dat zij bijna geen kennis hebben over de positieve factoren van de sociale media.

De belemmerende factoren binnen de sociale media spelen zich af binnen de problematieken en de rol die ouders innemen. Professionals geven aan dat kinderen binnen basisschool X verschillende problematieken hebben waarbij externaliserend gedrag als impulsiviteit, beïnvloedbaarheid, sociaal kwetsbaar gedrag en een laag zelfbeeld veel voorkomen. Zoals in de theorie al omschreven vertonen de meeste kinderen met ADHD impulsief gedrag (Barkley, 2005) en hebben veel kinderen met autisme problemen met hun sociale vermogens (Nevid et al., 2017). Al deze aspecten kunnen bijdragen aan het kwetsbaarder zijn binnen de sociale media. De rol van ouders kan ook een negatief effect hebben op het sociale media gebruik onder kinderen. Uit de resultaten blijkt dat wanneer ouders weinig controle en begeleiding bieden op het sociale media gebruik van kinderen dit kan leiden tot ongewenste situaties. Door de controle en begeleiding zullen incidenten rondom de sociale media steeds meer voorkomen worden.

Concreet gezegd liggen de positieve factoren aan de sociale media vooral binnen de kansen die het biedt (taalontwikkeling en het maken van vrienden) en aan de rol die ouders innemen. Wanneer ouders een actieve rol aannemen zal dit een positieve factor zijn voor de omgang met sociale media.

De negatieve factoren liggen bij de problematieken die kinderen tegenkomen en het gedrag wat daaruit voortkomt (beïnvloedbaar & impulsief) en aan de rol die ouders innemen. Wanneer ouders geen actieve rol aannemen zal dit een negatief effect zijn voor de omgang met sociale media. Doordat er weinig controle is kunnen incidenten eerder voorkomen.

5.3 Antwoord deelvraag 3

“Wat hebben kinderen binnen basisschool X tussen de 10 en 13 jaar nodig om op een veilige manier om te gaan met het sociale media?”

Uit de resultaten van de interviews blijkt dat ieder kind anders opgevoed wordt met betrekking tot sociale media. Dit is mede afhankelijk van welke controle ouders hierop hebben en welke grenzen ouders stellen. De resultaten laten zien dat kinderen vooral kennis hebben over de negatieve factoren van de sociale media als hacken. Ook geven kinderen aan dat ze positieve kansen zien als het maken van contacten en het spreken van andere talen.

Volgens de professionals hebben kinderen in het cluster 4 onderwijs door hun kwetsbaarheid extra begeleiding nodig in het veilig omgaan met sociale media. Door het impulsieve gedrag dat zij kunnen laten zien (mogelijk vanuit hun problematieken) zijn deze kinderen extra kwetsbaar voor de gevaren binnen de sociale media. Professionals geven aan dat het voor kinderen noodzakelijk is om regelmatig begeleiding of voorlichting te krijgen rondom het thema sociale media. Twee van de vier respondenten geven aan dat het implementeren van deze sociale media lessen past bij het nieuwe onderwijsconcept dat de school hanteert; “Positief in Balans!”.

Kinderen binnen basisschool X hebben meer kennis nodig over de positieve kanten van sociale media, maar ook over de belemmerende factoren van de sociale media (sexting, grooming, cyberpesten). Kinderen geven zelf aan hier voldoende vanaf te weten, maar wanneer er wordt doorgevraagd weten kinderen niet wat er wordt bedoeld. Om kinderen hier bewust van te maken hebben ze (zoals de resultaten weergeven) meer begeleiding, controle en voorlichting nodig om op een veilige manier om te gaan met sociale media. Eén media-les per jaar is volgens professionals voor deze kwetsbare kinderen niet voldoende.

5.4 Conclusie hoofdvraag

“Wat heeft de professional binnen basisschool X nodig om kinderen tussen de 10 en 13 jaar binnen basisschool X op een veilige manier om te laten gaan met sociale media”.

Naar aanleiding van de antwoorden op de deelvragen kan de volgende conclusie getrokken worden:

Op dit moment werkt de school volgens een social mediaprotocol waarin beschreven staat dat problemen rondom sociale media opgelost dienen te worden door ouders. In de resultaten komt naar voren dat professionals hier ieder op een andere manier mee omgaan. Doordat er geen eenduidige visie onder de

professionals wordt gehanteerd, zijn er verschillen in de manier van handelen. Deze verschillen kunnen een negatief effect hebben op de begeleiding rondom de sociale media op kinderen. Het is van belang om eenduidigheid te creëren rondom de visie op sociale media zodat de begeleiding vanuit alle professionals hetzelfde gehanteerd wordt.

De professionals hebben aangegeven dat preventieve begeleiding en voorlichting rondom het thema sociale media wenselijk is om kinderen op een veilige manier om te laten gaan met sociale media. Hiervoor is volgens de respondenten meer nodig dan één les door een gastspreker per schooljaar. Er wordt aangegeven dat het voorbereiden van deze lessen veel tijd in beslag neemt, tijd die er volgens de professionals niet is. Het is volgens de professionals dan ook helpend om binnen basisschool X een format of methode beschikbaar te stellen waarin voorlichting-/begeleidingslessen beschikbaar zijn. Op die manier kunnen leerkrachten een les uitkiezen die past bij de leeftijd en ontwikkelingsleeftijd van de kinderen.

De rol van ouders is volgens alle professionals een belangrijk onderdeel binnen de begeleiding van de sociale media. Net als Nikken (2013) vindt de school dat ouders verantwoordelijk zijn voor de mediaopvoeding van hun kinderen. Uit de resultaten komt naar voren dat professionals een samenwerking tussen ouders en school belangrijk vinden om kinderen de veiligheid te bieden rondom sociale media. Wanneer kinderen thuis met sociale media bezig zijn zullen ouders hier toezicht op houden en begeleiding aan kunnen geven. Voor de professionals is het dan ook belangrijk dat de school meer gaat samenwerken met ouders rondom de sociale media, dit kan zowel voor de ouder, de professional als het kind een positieve bijdrage leveren aan het veilig omgaan met sociale media.

Tot slot heeft de professional voldoende kennis nodig over het thema sociale media, om de juiste begeleiding en voorlichting te kunnen bieden. De kennis van de professionals is vooral gericht op de negatieve factoren van de sociale media. Er wordt aangegeven dat deze kennis niet binnen het hele team hetzelfde is, dit kan te maken hebben met de leeftijd van alle professionals die werkzaam zijn binnen basisschool X. Het is daarom belangrijk dat professionals meer kennis ontwikkelen over zowel de negatieve als de positieve factoren van de sociale media. Respondenten hebben verschillende manieren voor ogen om deze kennis te vergroten zoals het organiseren van een studiemiddag met een gastspreker voor de professionals of het volgen van een cursus/training rondom het thema sociale media. Walrave en van Ouytel (2014) zeggen dat opvoeders zich niet altijd competent voelen om kinderen te begeleiden. Dit komt omdat zij zelf vaak minder thuis zijn in de wereld rondom de sociale media.

5.5 Aanbevelingen

Voortvloeiend uit de resultaten, worden door de onderzoeker aanbevelingen geschreven voor de professional binnen basisschool X om kinderen op een veilige manier om te laten gaan met sociale media.

Uit de probleemanalyse blijkt dat professionals binnen basisschool X niet voldoende zicht hebben op wat kinderen binnen de sociale media tegenkomen, doordat er te weinig zicht is blijft passende voorlichting en begeleiding uit. Uit de resultaten blijkt dat kinderen binnen het cluster 4 onderwijs door hun kwetsbaarheid deze ondersteuning wel nodig hebben (persoonlijke communicatie, R2, 2021). Daarom de volgende aanbevelingen.

Visie vorming

Het sociale mediaprotocol dat de school hanteert stelt dat incidenten/problemen die voortkomen uit het sociale media gebruik van kinderen opgelost worden door ouders. Uit de resultaten blijkt dat hier door professionals op verschillende manieren mee omgegaan wordt. Dit laat zien dat er geen eenduidige visie is rondom het thema sociale media onder de professionals. Omdat de sociale media een steeds grotere rol aannemen in de huidige samenleving (Nji, 2020a), kun je niet meer om sociale media heen. Als school kom je, met de opkomst van de sociale media in de samenleving, niet meer weg door de verantwoording geheel bij ouders te leggen. Hierin ligt net als bij de ouders, een verantwoordelijkheid voor de school om kinderen sociale mediaopvoeding te geven. Het is daarom belangrijk om als school een eenduidige visie aan te nemen die past bij de huidige samenleving en de trends rondom de sociale media. Vanuit de visie die school vormt kunnen er acties opgezet worden waarbij de onderstaande aanbevelingen meegenomen kunnen worden.

Kennis van professionals

Om kinderen op een juiste manier te begeleiden is er kennis nodig onder de professionals. Zoals door de respondenten aangegeven wordt hebben niet alle professionals binnen basisschool X evenveel kennis over het thema sociale media. Omdat het probleem volgens respondent 4 steeds meer aan het verschuiven is naar jongere kinderen, is het belangrijk om deze kennis onder alle professionals binnen basisschool X te optimaliseren. Hierbij wordt een cursus of een studiedag waarbij er een gastspreker informatie komt geven over de positieve, maar ook de negatieve factoren van de sociale media aanbevolen door de onderzoeker.

De professionals geven aan dat er binnen de school weinig handvatten zijn om zich aan vast te houden om zorgwekkende situaties te herkennen. Omdat het voor deze kwetsbare kinderen in het cluster 4 onderwijs belangrijk is om op een veilige manier om te gaan met de sociale media en alle gevaren die hierbij komen kijken, is het de school aan te raden om te werken met “het Vlaggensysteem”. Het Vlaggensysteem is gericht op de seksuele gezondheid van de kinderen. Er worden handvaten geboden aan professionals om per situatie in te schatten of de situatie aanvaardbaar (passend bij de leeftijd) of grensoverschrijdend is (Hoïng et al., 2017). Door te werken met het Vlaggensysteem worden er handvaten aan de professional geboden die kunnen helpen bij het herkennen van grensoverschrijdende/gevaarlijke situaties.

Verder is er om op een veilige manier om te gaan met sociale media ‘mediawijsheid’ nodig. Mediawijsheid wil zoals in hoofdstuk 2.5 beschreven zeggen dat je op een juiste manier om kunt gaan met de media (mediawijsheid, 2010). Doordat de professional mediawijs is, zal de professional het kind ook kunnen leren om mediawijs te worden. Zwanenberg en Pardoën (2010) geven aan dat kinderen om mediawijs te worden afhankelijk zijn van verzorgers en leerkrachten. Voordat kinderen mediawijs kunnen worden, zullen ouders en leerkrachten dit dus eerst moeten zijn.

Implementeren in het lesaanbod

De derde aanbeveling is gericht op het implementeren van de sociale media in het lesaanbod onder kinderen. Door kinderen op een jonge leeftijd al bewust te maken van de positieve kanten maar ook de gevaren van sociale media zullen zij hier eerder bewust mee bezig zijn. Zoals respondent 3 aangeeft is de primaire reactie van kinderen om impulsief te reageren. Door al vroeg te beginnen om kinderen bewust te maken van de invloeden (zowel positief als negatief) van de sociale media zullen deze primaire impulsieve reacties eerder uitblijven. Omdat het binnen het cluster 4 onderwijs gaat om kwetsbare kinderen is het geven van één les over sociale media in een schooljaar niet voldoende.

Professionals geven aan dat er, om een les sociale media te geven, meer handvaten nodig zijn. Er is volgens de professionals geen tijd om deze les zelf voor te bereiden. Daarom zal er schoolbreed een handleiding aanwezig moeten zijn waar professionals hun les uit kunnen voorbereiden. Het implementeren van de sociale media

lessen sluit volgens R2 en R4 aan bij het nieuwe onderwijsconcept van de school; “Positief in Balans!”. Dit onderwijsconcept verzorgt verschillende lessen die te maken hebben met de positieve gezondheid van het kind. Omdat sociale media op dit moment een grote rol spelen in het leven van veel kinderen is het implementeren in dit onderwijsconcept passend.

Deze lessen kunnen ingevuld worden door het gebruik van serious gaming. Ijsfontein heeft een serious game ontwikkeld waarin kinderen zich digitaal spelend kunnen ontwikkelen (Ijsfontein, z.d.-b).

Betrekken van ouders

Zoals de professionals aangeven is de rol van ouders belangrijk in het sociale media gebruik onder kinderen. Door ouders te betrekken bij het sociale mediagedrag van kinderen kunnen gevaarlijke situaties voorkomen worden. Zoals Nikken (2013) stelt zijn ouders primair verantwoordelijk voor het opvoeden van kinderen rondom de sociale media. Walrave & van Ouytel (2014) geven aan dat (mede)opvoeders zich vaak niet competent voelen om de rol van de sociale media opvoeding op zich te nemen. Daarom is het voor de professionals binnen basisschool X belangrijk om ouders te betrekken in het sociale media gebruik van kinderen. Het gaat erom dat de verantwoordelijkheid niet in zijn geheel bij ouders ligt, maar dat er een samenwerking plaatsvindt tussen ouders/verzorgers en de school. Om kinderen bewust te maken van de gevaren van de sociale media zullen ouders net als de professionals mediawijs moeten worden.

Om sociale media of mediawijsheid terug te laten komen onder ouders adviseert de onderzoeker om jaarlijks een ouderavond te organiseren waarbij het thema ‘sociale media’ centraal staat. Hierbij kan er aandacht worden besteed aan mediawijsheid, bijvoorbeeld door gebruik te maken van een gastspreker. Eén van de nadelen die hierbij komt kijken is dat ouders niet verplicht kunnen worden hier aan deel te nemen. Ook uit de resultaten blijkt dat verschillende ouders niet bezig zijn met het sociale mediagedrag van hun kind (persoonlijke communicatie, R4, 2021). Daarom is een andere manier om het thema als vast onderdeel terug te laten komen het bespreken tijdens ouderavonden. Op die manier kun je alle ouders binnen de school bereiken en wordt het thema met alle ouders besproken.

Hoofdstuk 6: Discussie

In hoofdstuk 6 wordt er gereflecteerd op verschillende aspecten van dit onderzoek. In paragraaf 6.1 wordt er ingegaan op de betekenis, bruikbaarheid en relevantie van de aanbevelingen. In paragraaf 6.2 zal de sterkte-zwakteanalyse beschreven staan.

6.1 Betekenis en bruikbaarheid

Uit de probleemanalyse blijkt dat sociale media steeds meer aanwezig is in de huidige samenleving (Nji, 2020). Het blijkt voor veel leerkrachten en professionals lastig om kinderen te begeleiden in het sociale media gebruik omdat ze hier zelf weinig kennis van hebben (Rinogroep, z.d.). Ook in de persoonlijke communicatie (24 februari 2021) kwam terug dat professionals binnen basisschool X dit lastig vinden. In de resultaten kwam dan ook naar voren dat professionals niet de kennis over het thema sociale media bezitten waarmee ze goede voorlichting en begeleiding kunnen bieden aan kinderen binnen basisschool X.

Uit de conclusie blijkt ook dat professionals naast extra kennis ook meer steun nodig hebben vanuit ouders, hiervoor is een goede samenwerking nodig. Nikken (2013) ondersteund deze mening van de professionals door te zeggen dat ouders primair verantwoordelijk zijn voor de mediaopvoeding van kinderen.

Ook blijkt uit de resultaten dat het bieden van preventieve begeleiding kan bijdragen aan het mediagedrag van kinderen. Door ze bewust te maken van de positieve en negatieve factoren binnen de sociale media zijn kinderen gewaarschuwd voor hun gedrag en zullen incidenten minder snel voorkomen. Dit komt ook voor in de conclusie van dit onderzoek. Het bieden van preventieve begeleiding is volgens de respondenten een belangrijke manier om kinderen bewust te maken van hun eigen handelen. Professionals geven wel aan weinig tijd te hebben voor de voorbereiding en uitvoering van deze lessen door de drukte die het onderwijs met zich meebrengt.

Bruikbaarheid

Om de betekenis en bruikbaarheid van dit onderzoek te beoordelen, wordt er gekeken naar koppeling tussen het probleem, de resultaten en conclusie. Uit de probleemanalyse komt naar voren dat sociale media een steeds grotere rol spelen in de huidige samenleving (Nji, 2020). Dit wordt ook aangegeven in gesprekken met professionals van basisschool X (persoonlijke communicatie, 24 februari 2021).

Door het maken van de probleemanalyse, het theoretisch kader en de interviews is er een compleet beeld geschetst over de omgang en begeleiding van de sociale media binnen het cluster 4 onderwijs op basisschool X. Vanuit deze punten heeft de onderzoeker aanbevelingen kunnen schrijven die passen bij de antwoorden en wensen van de professionals. Deze antwoorden sluiten aan bij de theorie die de onderzoeker heeft gevonden en beschreven staan in de probleemanalyse en het theoretisch kader van dit onderzoek.

Tijdens de presentatie die de onderzoeker heeft gegeven aan het managementteam van basisschool X kwam naar voren dat vooral de aanbevelingen die geschreven zijn om de kennis van de professionals te verbeteren en de methode van het Vlaggensysteem bruikbaar zijn binnen de school.

Het managementteam geeft aan dat het meenemen van ouders lastig is, omdat niet alle ouders even betrokken zijn. Het implementeren van lessen over sociale media is volgens het managementteam lastig omdat het programma binnen de school al vol zit.

Geconcludeerd kan worden dat het onderzoek bruikbaar is voor basisschool X. Door de overeenkomsten tussen de probleemanalyse, theoretisch kader, resultaten en conclusie zijn de aanbevelingen die voor basisschool X geschreven zijn van betekenis voor de praktijk.

Het onderzoek is niet extern valide, dit wil zeggen dat het onderzoek niet bruikbaar is voor andere basisscholen binnen het cluster 4 onderwijs. Dit komt omdat de resultaten uit dit onderzoek gebaseerd zijn op meningen en visies van de kinderen en professionals binnen basisschool X. Het gaat om de manier van werken die op dit moment gehanteerd wordt binnen basisschool X. Doordat andere basisscholen binnen het cluster 4 volgens andere methodes en andere visies werken sluit dit mogelijk niet aan bij de wensen van een andere cluster 4 school. Er zal voor elke school in het cluster 4 onderwijs een andere manier van implementeren nodig zijn.

6.2 Sterkte-zwakteanalyse

In dit kwalitatieve onderzoek zijn er zowel sterke als zwakke punten te benoemen. Eén van de sterke punten van dit onderzoek is de manier van interviewen. Er is gekozen voor een semigestructureerd interview waardoor er aan de hand van een topiclijst open vragen gesteld kunnen worden, waarna doorvragen mogelijk is (Baarda

et al., 2018). Door deze manier van interviewen kom je als onderzoeker tot een zo breed mogelijk antwoord, dat een goede afspiegeling van de situatie kan bieden.

Voorafgaand aan het interview is er een korte uitleg gegeven over het onderwerp. Er is hierbij gekozen om niet te diep in te gaan op de onderzoeksvraag, op die manier stuurt de onderzoeker de respondenten zo min mogelijk in een bepaalde richting wat kan afdoen aan de betrouwbaarheid.

Sterke punten van dit onderzoek die ook terugkwamen in de presentatie waren dat de resultaten en conclusie herkenbaar zijn in de praktijk. Dit wil zeggen dat de onderzoeker door het stellen van de juiste vragen een goede afspiegeling heeft kunnen maken van het probleem. Hierdoor passen de aanbevelingen bij hetgeen basisschool X op dit moment nodig heeft.

Verder werd er tijdens de presentatie aangegeven dat de koppeling tussen de theorie en de praktijk mooi gemaakt is. Door deze koppeling steeds te maken heeft de onderzoeker laten zien dat de resultaten overeenkomen met de theorie.

De onderzoeker heeft de interviews met de respondenten in het dialect (Limburgs) gevoerd, omdat dit de voertaal is tussen de onderzoeker en de respondenten gedurende de werkperiode van de onderzoeker. Dit kan zowel een sterk punt als een zwak punt zijn voor het onderzoek.

Doordat de onderzoeker de voertaal gebruikt tijdens de interviews, voelen professionals zich op hun gemak en zijn ontspannen waardoor de kans bestaat dat zij meer informatie zullen delen.

Doordat de transcripten na afloop in het Nederlands zijn uitgetypt, kan dit zorgen voor een zwak punt binnen het onderzoek. De betrouwbaarheid van het interview kan beïnvloed worden doordat de interviews na afloop in het Nederlands zijn uitgewerkt. Het kan zijn dat de onderzoeker bepaalde antwoorden anders heeft geïnterpreteerd dan de professional deze bedoeld heeft. Er valt over te twisten of dit niet altijd het geval kan zijn bij een interview.

Tijdens de interviews met de kinderen heeft de onderzoeker zoveel mogelijk gebruik gemaakt van een open vraagstelling. Dit bleek voor de meeste kinderen lastig, waardoor de onderzoeker ervoor heeft gekozen om met enige regelmaat een gesloten of suggestieve vraag te stellen. Op die manier werden de antwoorden voor de onderzoeker verduidelijkt.

Door langdurige ziekte heeft de onderzoeker in plaats van de gewenste tien respondenten, maar negen respondenten kunnen interviewen. Doordat de onderzoeker na het voeren van negen interviews voldoende informatie had verzameld waarmee de resultaten, conclusie en aanbevelingen passend bij de school konden worden geschreven, heeft de onderzoeker besloten het tiende interview te laten vervallen.

Literatuurlijst

- Artikel 1 – Definitie ‘kind’. (z.d.). Geraadpleegd op 8 april 2021 van <https://www.kinderrechten.nl/kinderrechten-vw/artikel-1-definitie-van-kind/>
- Baarda, B., Bakker, E., Boullart, A., Fischer, T., Julsing, M., Peters, V., & van der Velden, T. (2018). *Basisboek Kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek* (4^e druk). Groningen: Noordhoff Uitgevers
- Barkley, R.A. (2005). *Attention Deficit Hyperactivity Disorder*. New York: Guilford Press
- Bureau Jeugd & Media. (z.d.). *Speciaal onderwijs*. Geraadpleegd op 17 februari 2021 van <https://www.bureaujeugdmedia.nl/project/speciaal-onderwijs/>
- Centrum Zitstil. (z.d.). *Impulsief posten op sociale media en ADHD gaan dikwijls samen, wat zijn de gevolgen?* Geraadpleegd op 22 april 2021 van <https://www.zitstil.be/nieuwsberichten/actualiteit/impulsief-posten-op-sociale-media-en-adhd-gaan-dikwijls-samen-wat-zijn-de-gevolgen/>
- Cubiss Brabant. (2019, augustus). *Mediawijsheid in het (voortgezet) speciaal onderwijs!* Geraadpleegd op 17 februari 2021 van <https://speciaalmediawijs.cubiss.nl/mediawijs-in-het-voortgezet-speciaal-onderwijs/mediawijs-in-het-voortgezet-speciaal-onderwijs>
- De Boer, R. J. (z.d.). *Passend Begeleiden Jeugdzorg*. Geraadpleegd op 8 april 2021 van <https://www.passendbegeleiden.nl/>
- De Graaf, H., & Maris, M. (2014). *De seksuele ontwikkeling van kinderen met en beperking of psychiatrisch probleem. Literatuurstudie voor Van Kwetsbaar naar Weerbaar*. Utrecht: Rutgers WPF
- De Graaf, H., van den Borne, M., Nikkelen, S., Twisk, D., & Meijer, S. (2017). *Seks onder je 25^e. Seksuele gezondheid van jongeren in Nederland anno 2017*. Rutgers WPF/ soa-aids Nederland
- EM onderzoek. (z.d.). *Wat is een populatie bij het doen van (markt)onderzoek*. Geraadpleegd op 21 mei 2021 van <https://www.emonderzoek.nl/wat-is-populatie/#:~:text=De%20populatie%20bij%20een%20onderzoek,de%20doelgroep%20of%20de%20onderzoekpopulatie.&text=Vandaar%20dat%20voor%20het%20uitvoeren,getrokken%20uit%20deze%20groep%20mensen.>
- Gynzy. (z.d.). *Digitaal onderwijs*. Geraadpleegd op 22 april 2021 van <https://www.gynzy.com/nl/onderwijs/digitaal-onderwijs/>
- Hassink-Franke, L., Oud, M., & Beeres, M. (2015, juli). Gedragsproblemen bij jonge kinderen. *Huisarts en wetenschap*, 58, 378-381
- Höing, M., Janssen, J., Boer, A., & Liebrechts, M. (2017). *Bespreikbaar maken van seksualiteit en intimiteit: Handboek voor professionals in zorg en welzijn*. (1ste editie) Bussum: Uitgeverij Coutinho
- Ijsfontein. (z.d.-a). *No or Go*. Geraadpleegd op 25 maart 2021 van <https://www.ijsfontein.nl/projecten/no-or-go>
- Ijsfontein. (z.d.-b). *Playful Learning*. Geraadpleegd op 25 maart 2021 van <https://www.ijsfontein.nl/>
- Landelijk Expertisecentrum Kinderporno en Kindersekstoerisme (2017). Leidraad Afdoening sextingzaken. Geraadpleegd op 24 maart 2021, van [Pubers+in+beeld+-+Leidraad+afdoening+sextingzaken.pdf](#)
- Latasteschool. (z.d.). *Latasteschool. Aloysius*. Geraadpleegd op 3 maart 2021 van <https://www.latasteschool.nl/Home>
- Maris, S., Vink, R., Deurloo, J., Oud, B., de Lijster-van Kampen, G., & Kuyper, A. (2020, mei). *Richtlijnen jeugdhulp en jeugdbescherming*. Geraadpleegd op 17 februari 2021 van <https://richtlijnenjeugdhulp.nl/wp-content/uploads/2020/05/Richtlijn-Seksuele-Ontwikkeling-Onderbouwing.pdf>
- Nederlands Forensisch Instituut. (2021, januari). *NFI: Steeds meer misbruikzaken met pubers beginnen bij sociale media*. Geraadpleegd op 16 februari 2021 van <https://www.forensischinstituut.nl/actueel/nieuws/2021/01/20/nfi-steeds-meer-misbruikzaken-met-pubers-beginnen-bij-sociale-media>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2015a). *Factsheet mediagebruik*. Geraadpleegd op 19 mei 2021 van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Factsheet-mediagebruik-9-12-jaar.pdf>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2015b). *Factsheet Media in het gezin*. Geraadpleegd op 19 mei 2021 van <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/Factsheet-Media-in-het-gezin.pdf>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2017). *Cyberpesten. Wat is het en wat kan je ertegen doen?* Geraadpleegd op 19 mei 2021 van [Cyberpesten.pdf \(nji.nl\)](#)
- Nederlands Jeugdinstituut. (2019, april). *Meer seks met dwang bij meisjes in speciaal onderwijs*. Geraadpleegd op 16 februari 2021 van <https://www.nji.nl/nl/Actueel/Nieuws-uit-het-jeugdveld/2019/Meer-seks-met-dwang-bij-meisjes-in-speciaal-onderwijs>

- Nederlands Jeugdinstituut. (2020a, januari). *Gebruik van sociale media door kinderen en jongeren*. Geraadpleegd op 16 februari 2021 van <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp/Sociale-mediagebruik>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2020b, augustus). *Wet passend onderwijs*. Geraadpleegd op 16 februari 2021 van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Onderwijs-zorgarrangementen/Wet-en-regelgeving/Wet-passend-onderwijs>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2021a, januari). *Seksueel misbruik start vaker via sociale media*. Geraadpleegd op 16 februari 2021 van <https://www.nji.nl/nl/Actueel/Nieuws-uit-het-jeugdveld/2021/Seksueel-misbruik-start-vaker-via-sociale-media>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2021b, februari). *Extra aandacht voor: Cyberpesten, sexting en grooming*. Geraadpleegd op 19 mei 2021 van <https://www.nji.nl/nl/coronavirus/Ouders/Dagelijks-leven/Extra-aandacht-voor-Cyberpesten,-sexting-en-grooming>
- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). *Pesten. Algemeen*. Geraadpleegd op 19 mei 2021 van <https://www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Pesten/Risico-en-beschermende-factoren/Algemeen>
- Nevid, J. S., Rathus, S. A., & Greene, B. (2017). *Psychiatrie een inleiding* (9^e editie). Amsterdam: Pearson
- Nikken, P. (2013). *Media risico's voor kinderen*. Geraadpleegd op 16 februari 2021 van <https://www.nji.nl/nl/Download-Nji/Publicatie-Nji/Media-risicos-voor-kinderen.pdf>
- Oprins, E., Bakhuys Roozeboom, M., & Visschedijk, G. (2013). *Effectiviteit van serious gaming in het onderwijs*. Geraadpleegd op 25 maart 2021 van https://www.leraar24.nl/app/uploads/OI_2013_2_Onderzoek_seriousgaming.pdf
- Professional. (z.d.). In *Woorden.org*. Geraadpleegd op 8 april 2021 van <https://www.woorden.org/woord/professional>
- Rijksoverheid. (z.d.-a). *Leerplicht en kwalificatieplicht*. Geraadpleegd op 21 april 2021 van [Leerplicht en kwalificatieplicht | Leerplicht | Rijksoverheid.nl](https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/leerplicht-en-kwalificatieplicht)
- Rijksoverheid. (z.d.-b). *Speciaal onderwijs*. Geraadpleegd op 16 februari 2021 van <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/passend-onderwijs/speciaal-onderwijs#:~:text=Cluster%201%3A%20blinde%2C%20slechtziende%20kinderen,met%20psychische%20stoornissen%20en%20gedragsproblemen>
- Rinogroep. (z.d.). *Sociale media in de begeleiding van jongeren*. Geraadpleegd op 16 februari 2021 van <https://www.rinogroep.nl/opleiding/6461/sociale-media-in-de-begeleiding-van-jongeren.html>
- Seksuele vorming. (z.d.). *Seks en media. Waar gaat dit thema over?* Geraadpleegd op 16 februari 2021 van [Waar gaat dit thema over? | Seksuele vorming](https://www.seksuuelevorming.nl/waar-gaat-dit-thema-over/)
- Shaffer, D. W., Squire, K. R., Halverson, R., & Gee, J. P. (2004). Videogames and the future of learning. Madison: University of Wisconsin-Madison, Academic Advanced Distributed Learning Co-Laboratory
- Stoutjesdijk, R., Scholte, E. M., Leloux-Opmeer, H. (z.d.). *Onderzoek naar het cluster 4 onderwijs: kinderen en hulpverlening*. Geraadpleegd op 20 maart 2021 van <https://docplayer.nl/12537640-Onderzoek-naar-het-cluster-4-onderwijs-kinderen-en-hulpverlening-drs-r-stoutjesdijk-prof-dr-e-m-scholte-m-m-v-drs-h.html>
- Stroud, C. B., Hershenberg, S. C., Greiter, E. G., & Richmond, M. (2016). U.S. College Students' Sexual Activity: The Unique and Interactive Effects of Emotion Regulation Difficulties and Attachment Style. *International Journal of Sexual Health*, 28(2), 37-49
- Tieleman, M. (2015). *Levensfasen. De psychologische ontwikkeling van de mens* (3^e druk). Amsterdam: Boom
- Van den Bighelaar, S., & Akkermans, M. (2013, oktober). *Gebruik en gebruikers van sociale media*. Den Haag: Centraal bureau voor de Statistiek
- Van Sprang, A. (2018). *Orthopedagogiek. Een eerste oriëntatie* (13^e druk). Amsterdam: Boom
- Van Berlo, W., & Van Beek, I. (2015). *Seksuele grensoverschrijding en seksueel geweld: feiten en cijfers*. (z.p.): Rutgers & Movisie.
- Van Oosten, A. (2016). "Sexy selfies": Over de rol van sociale media bij (zelf-) seksualisering onder jongeren. *Tijdschrift voor seksuologie*, 40(2), 61-67
- Vanwesenbeeck, I. (2018). Jongeren, sociale media en seksualiteit: een literatuurbeschouwing. *Tijdschrift voor seksuologie*, 42(1), 14-24
- Veilig. (z.d.). In *Woorden.org*. Geraadpleegd op 1 juni 2021 van <https://www.woorden.org/woord/veilig>
- Vlaggensysteem. (z.d.). *Stimuleer gezond seksueel gedrag. Zes criteria en vier vlaggen*. Geraadpleegd op 15 juni 2021 van <https://vlaggensysteem.nl/het-vlaggensysteem-seksueel-gedrag-duiden-en-sturen>
- Voordelen van sociale media. (z.d.). Geraadpleegd op 22 april 2021 van <https://www.internetmatters.org/nl/resources/social-media-advice-hub/social-media-benefits/>

- Vreeburg-Van der Laan, E. J. M., & Wiersma, M. H. (2015, september). *Werkt passend onderwijs? Stand van zaken een jaar na dato*. Geraadpleegd op 22 april 2021 van <file:///C:/Users/Inge%20Peters/Downloads/rapport-werkt-passend-onderwijs.pdf>
- Walrave, M., & Van Ouytsel, J. (2014). *Mediawijs online. Jongeren en sociale media*. Tielt: Uitgeverij LannooCampus
- Wet op het primair onderwijs*. (1981, juli). Geraadpleegd op 20 maart 2021 van <https://wetten.overheid.nl/BWBR0003420/2021-02-01#HoofdstukI>
- Wouters, E., Van Zaalen, Y., & Bruijning, J. (2015). *Praktijkgericht onderzoek in de (para)medische zorg* (2^e druk). Bussum: Uitgeverij Coutinho
- Zwanenberg, F., & Pardoën, J. (2010, september). *Handboek Mediawijsheid op school. Praktische gids en inspiratie voor het onderwijs*. Geraadpleegd op 25 maart 2021 van https://www.kennisnet.nl/mijnkindonline/files/Handboek_Mediawijsheid_2010.pdf

Bijlage 1 – Topiclijst

Topiclijst Professionals

Topic	Sub-topics	Onderdelen
Professional	- Ervaring	- Leeftijd Professional - Leeftijd groep kinderen
	- Kennis - Competenties	- Opleiding
Cluster 4	- Problematieken	- ADHD (impulsgedrag) - ASS (empathie) - Hechtingsproblematiek (relaties aangaan) - Externaliserend gedrag
	- Kwetsbaarheid	- Prikkel van buitenaf - Gevaren vanuit de buitenwereld - Overschatting
Sociale media	- Eigen situatie	- Wat kom jij tegen op sociale media
	- Situatie kind op school	- iPad - Controle - Weet wat ze tegenkomen
	- Situatie kind thuis	- Wat komt het kind tegen? - Wat bekijkt het kind thuis? - Is er controle? - Weten ouders wat hun kinderen doen op sociale media?
	- Applicaties	- Tiktok - Instagram - Facebook - Twitter - Games - Reclames
	- Kansen/ positieve factoren	- Contacten aangaan - Vrienden maken - Interesses delen - Ontwikkelen in communicatie - Ontwikkelen technische vaardigheden - Educatief - Creativiteit de vrije loop
	- Gevaar Pesten/ belemmerende factoren	- Cyberpesten - Schelden - Slutshaming ter gevolgen van sexting
	- Gevaar seksuele gezondheid/ belemmerende factoren	- Sexting - Grooming - Loverboys - Porno (misleiding/ 1 op 1 associatie)

Seksuele gezondheid		- Veel invloeden
	- Kwetsbaarheid cluster 4 onderwijs	- Door problematieken extra kwetsbaar? - Impulsgedrag - Empathie/ 1 op 1 associatie - Relatie aangaan
	- Wat doet de school al?	- Lessen - Seksuele voorlichting - Pesten
	- Wat heeft het kind nodig?	- Begeleiding - Mediawijsheid - Kennis
	- Wat heeft de professional nodig?	- Mediawijsheid - Kennis (van wat er speelt)
	- Gevaren	- Kwetsbaarheid door problematieken
	- Weet je wat je moet doen?	- Signalen opvangen - Kenmerken zien - Handelen
	- Methodes die school hanteert	- Vlaggensysteem - Meldcode
	- Seksuele voorlichting	- Sociale media - Gevaren
Wat is er nodig?	- Wat heeft het kind nodig?	-
	- Welke stappen moeten er gezet worden volgens jou?	-

Topiclijst Kinderen

Kind	Leeftijd	
	Geslacht	
	Problematieken	Wat is er anders aan deze school?
	Actief op sociale media	Op school Thuis Hoeveel uur per dag? Weekend anders?
	Games	Welke games speel je
	Apps	Welke sociale media gebruik je
	Gegevens	Welke gegevens deel je op sociale media Weten mensen waar je woont? Weten mensen hoe oud je bent?
	Toezicht	Ouders School
	Kansen	Wat zijn de leuke dingen aan sociale media? Wat kun je leren van de sociale media? Heb je wel eens vrienden gemaakt via de sociale media? Hoe voelde dat?
	Gevaren	Wat is er gevaarlijk aan de sociale media? Bekend met sexting e.d.
	Pesten	Cyberpesten
		Over gehad op school? Zo ja hoe dan? Heb je er wel eens mee te maken gehad? Wat gebeurde er toen?
	Seksuele gezondheid	Hoe kom je dat tegen? Sexting Grooming Loveboys
	School	Acties
		Wat doet school? Denk je dat meesters en juffen je kunnen helpen?
Ouders	Acties	Vind je het fijn om er over te praten? Met ouders? Met juffen of meesters Met kinderen?

Bijlage 2 – Codeboom

<i>Huidige situatie</i>	Kennis	Gevaren Positieve kanten Wat kom je tegen
	Controle	Toezicht houden Meekijken
	Begeleiding	Voorlichten Oefenen
<i>Positieve factoren</i>	Rol van ouders	Opvoeding
	Controle	Toezicht houden Meekijken Samendoen
	Samenwerken met ouders	Overleggen Gevaren delen
	Zicht op de situatie	Hoe veel tijd Wat kom je tegen
	Kennis	Sexting Grooming Cyberpesten Sociale media
	Kansen	Contact leggen Engelse taal beheersen Vrienden maken
<i>Negatieve factoren</i>	Te weinig controle	Ouders Professionals
	Te weinig zicht	Ouders Professionals
	Opvoeding	Controle Bewust maken van gevaren
	Ouders	Problematieken Niveau Drukke
	Problematieken	Impulsief Beïnvloedbaar Externaliserend gedrag
	Gevaren	Verkeerde vrienden Sexting Grooming Cyberpesten
<i>Veiligheid</i>	Gevaren herkennen	Seksuele gezondheid Cyberpesten
	Kennis	Sexting Grooming Cyberpesten Sociale media

<i>Gebruik</i>	Bescherming	Ouders Kennis
	Regels	Controle Afspraken
	Tijd	Uren
	Apps	Games Tiktok Instagram Snapchat Whatsapp
<i>Implementeren</i>	Mogelijkheden	Televisie Computer Laptop Telefoon iPad
	Ondersteuningsbehoefte	Kennis Format Protocol Methodiek Cursus
	Voorlichting	Cursus
	Ouders betrekken	Ouderavond
	Begeleiden	Lessen Gast sprekers

Bijlage 3: Informed consent contracten

Contract professionals

Toestemmingsformulier interview

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Inge Peters, student aan de Fontys Hogeschool Sociale Studies in de richting jeugdzorg. Om antwoorden te krijgen op de hoofd- en deelvragen uit dit onderzoek worden er interviews afgenomen bij respondenten, die ongeveer 60 minuten zullen duren. Om de privacy van alle respondenten te waarborgen, zullen de respondenten volledig geanonimiseerd worden.

Tijdens het interview zal er een geluidsopname gemaakt worden, waarna deze geluidsopname wordt getranscribeerd. Deze informatie zal alleen beschikbaar zijn voor de onderzoeker en indien nodig voor de afstudeerbegeleider van de onderzoeker. Na het behalen van dit onderzoek zullen deze gegevens vernietigd worden.

Het is mogelijk dat dit onderzoek (volledig geanonimiseerd) wordt opgenomen in de HBO-kennisbank. Hiervoor geef ik **wel/ geen** toestemming.

Door het tekenen van dit toestemmingsformulier verklaar ik:

- Op een duidelijke wijze te zijn ingelicht over het doel van dit interview (mondeling)
- Op de hoogte te zijn dat de respondent het interview ten alle tijden mag stoppen
- Toestemming te geven voor het gebruik van dit interview in het onderzoek
- Toestemming te geven voor geluidsopname en transcriberen van het interview

Datum:

Onderzoeker

Respondent

Contract ouders

Beste ouders/verzorgers,

Mijn naam is Inge Peters, student aan de Fontys Hogeschool – Sociale Studies in de richting jeugdzorg in Eindhoven. Na 1,5 jaar stage te hebben gelopen binnen basisschool X ben ik op dit moment bezig met mijn eindscriptie. Hiervoor doe ik onderzoek binnen de school.

Het onderzoek richt zich op het veilig omgaan met sociale media, denk hierbij aan de positieve factoren aan de sociale media maar ook de gevaren die hierbij komen kijken. Uit het onderzoek komen aanbevelingen waarmee basisschool X kinderen kan begeleiden in het veilig omgaan met sociale media.

Om aanbevelingen te schrijven voor basisschool X is het van belang om voldoende informatie te krijgen over het onderwerp. Denk hierbij aan de kennis van de professionals op de school en de kennis die kinderen al over het onderwerp hebben.

Ik vind het belangrijk om de ouders/ verzorgers op de hoogte te brengen van mijn onderzoek, en tevens toestemming te vragen om het kind te interviewen.

Tijdens het interview zal er een geluidsopname gemaakt worden waarna het gesprek zal worden getranscribeerd (overgetypt). Gegevens uit het gesprek zullen volledig anoniem genoteerd worden, en de geluidsopname en transcripten zullen na het afronden van het onderzoek vernietigd worden.

Het kind zal zelf ook op de hoogte gebracht worden van het doel van het interview en nog een toestemmingsformulier tekenen. Het kind is ervan op de hoogte dat het niet verplicht is om te antwoorden op de vragen en het interview ten alle tijden gestopt kan worden.

Met uw toestemming is het mogelijk dat het onderzoek (geanonimiseerd) wordt opgenomen op de HBO-kennisbank.

Door het tekenen van dit toestemmingsformulier verklaar ik dat:

- Ik op de hoogte ben van het doel van het interview
- Ik toestemming geef voor het interviewen van mijn kind en het gebruiken van de gegevens voor het onderzoek
- Ik geef **wel/ geen*** toestemming voor publicatie op de HBO-kennisbank.

Datum:

Onderzoeker

Ouders/ verzorgers

*Omcirkel wat van toepassing is.

Contract kinderen

Toestemmingformulier interview kinderen

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door Inge Peters, student aan de Fontys Hogeschool Sociale Studies in de richting jeugdzorg. Nadat de onderzoeker 1,5 jaar stage heeft gelopen op basisschool X wordt er als laatste opdracht een onderzoek uitgevoerd. Hiervoor worden er interviews afgenomen met mensen die de onderzoeker verder kunnen helpen met het onderzoeken van een onderwerp.

Het interview zal ongeveer 30 minuten duren. Er zal een geluidsopname worden gemaakt van dit interview waarna alle antwoorden die jij geeft, of dingen die jij zegt anoniem opgeschreven worden. Dit wil zeggen dat je naam niet wordt genoemd in het onderzoek.

Wanneer je het niet fijn vindt om over een onderwerp te praten mag je dit altijd aangeven. Je mag er ook altijd voor kiezen om het interview te stoppen.

Met jou toestemming wordt het onderzoek gepubliceerd (online wordt gezet) op de HBO-kennisbank, dit is een website waarop allemaal verschillende onderzoeken staan. Ik vind het **wel/ niet** goed dat dit onderzoek op de HBO-kennisbank wordt gepubliceerd.

Door het ondertekenen van dit toestemmingsformulier verklaar ik dat:

- Ik op de hoogte ben waarvoor dit interview gehouden wordt (mondeling)
- Ik vrijwillig deelneem aan dit onderzoek
- Ik weet dat ik ten alle tijden mag stoppen met dit interview
- Ik toestemming geef om mijn antwoorden te gebruiken voor het onderzoek

Datum:

Onderzoeker

Respondent
